

KADERNOTA 2017

Inhoudsopgave

1	AANBIEDINGSBRIEF	5
2	PROGRAMMA'S	11
2.1	Programma RUIMTE & INFRASTRUCTUUR	13
2.1.1	Algemeen	13
2.1.2	Speerpunten	14
2.2	Programma SAMENLEVEN	22
2.2.1	Algemeen	22
2.2.2	Speerpunten	23
2.3	Programma ECONOMIE	30
2.3.1	Algemeen	30
2.3.2	Speerpunten	31
2.4	Programma BESTUUR & DIENSTVERLENING	35
2.4.1	Algemeen	35
2.4.2	Speerpunten	36
3	FINANCIEEL PERSPECTIEF	41
3.1	Budgettaire positie (totaal)	43
3.2	Budgettaire ontwikkelingen en risico's	47
3.3	Rapportage huidige taakstellingen in de begroting	48
3.4	Reservepositie	53
3.5	Ombuigingstraject 2015 / 2016 "op de plank"	54
4	FINANCIEEL-TECHNISCHE UITGANGSPUNTEN PROGRAMMABEGROTING 2017-2020	57
4.1	Inleiding	58
4.2	Loonontwikkelingen	60
4.3	Prijsontwikkelingen	61
4.4	Ontwikkelingen indexering subsidies	61
4.5	Ontwikkelingen indexatie Gemeenschappelijke regelingen	62
4.6	Volumeontwikkelingen	62
4.7	Lastendrukontwikkelingen	63
4.8	Rente-ontwikkelingen	65
4.9	Ontwikkelingen Grondbeleid	66
4.10	Actualiteitswaarde beleidsnotities Financiële Verordening	68

Gemeente Ermelo	
Bezoekadres	Raadhuisplein 2, 3851 NT Ermelo
Postadres	Postbus 500, 3850 AM Ermelo
Telefoonnummer	0341 56 73 21
Email	gemeente@ermelo.nl
Internet	www.ermelo.nl
Handelsregister Kamer van Koophandel	nummer 08217014

Colofon Kadernota 2017	
Uitgave	Gemeente Ermelo
Oplage	45 exemplaren
Aangeboden door	College van Burgemeester en Wethouders gemeente Ermelo
Opstellers	Afdelingen gemeente Ermelo
Coördinatie	Team Financiën (afdeling Bedrijfsvoering) gemeente Ermelo
Eindredactie	Team Financiën (afdeling Bedrijfsvoering) gemeente Ermelo
Druk- en bindwerk	Meerinzicht
Omslag	Meerinzicht
Datum uitgifte	april 2016

Beschikbaarheid boekwerken	
In boekvorm	Op te vragen bij de het team Financiën gemeente Ermelo
Digitaal	www.ermelo.nl (onder Bestuur & organisatie, Financiën, Kadernota)

Foto omslag	
Fotograaf	Patrick van Meer
Toelichting	Werkzaamheden aan het Raadhuisplein.

1. AANBIEDINGSBRIEF

Aan de leden van de raad
van de gemeente
E r m e l o

Datum: 5 april 2016

Onderwerp: Kadernota 2017

Geachte leden,

Hierbij bieden wij u ter bespreking en vaststelling aan de Kadernota 2017.

Doen! en uitvoering geven aan de vele plannen die er liggen. Dat was en is een belangrijk uitgangspunt van ons college.

De foto op de kaft staat hiervoor symbool. Er wordt hard gewerkt aan de renovatie van het Raadhuisplein. En op de achtergrond staat het toekomstige Huis van Bestuur en Cultuur.

Aanpakken en uitvoeren. Daar staan wij voor. Daarbij oog hebbende voor nieuwe ontwikkelingen.

Uitvoering in 2017 en verder.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 "Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen" schreven de drie coalitiepartijen onder het kopje "Doen!":

"De afgelopen jaren werd veel nieuw beleid (onder andere accommodatiebeleid, gemeentelijk verkeers- en vervoersplan, centrumontwikkeling, klimaatuitvoeringsbeleid en ouderenhuisvesting) in gang gezet. De drie partijen ChristenUnie, Progressief Ermelo en CDA Ermelo willen de komende 4 jaar, 2014-2018, vooral de nadruk leggen op concrete uitvoering van wat al in gang werd gezet. Er is veel te doen!"

en

"Op daadkrachtige wijze zullen we de komende jaren de nadruk leggen op uitvoering van eerder vastgesteld beleid en de nieuwe taken voor de gemeente. Dat zal zorgvuldig moeten gebeuren en nieuwe oplossingen zullen nodig zijn om onze doelen te realiseren. We moeten het immers met minder geld doen".

Het college werkt hier met kracht aan. In de afgelopen jaren zijn veel zaken verder uitgewerkt en voorbereid.

In de komende periode staat de daadwerkelijke uitvoering gepland. De resultaten zijn duidelijk zichtbaar.

Wij denken dan, zonder compleet te willen zijn, aan de centrumontwikkeling, de woningbouw Groevenbeek Noord, het Sociaal Domein met daarin de vormgeving en omvorming van de Wmo, organisatie van de Jeugdwet en het project reïntegratie, het sportpark FC Horst, vitale vakantieparken, het Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP), het GVVP, het economische plan en Meerinzicht. Maar ook de voorbereiding voor de Westflank, sportcentrum Calluna, Het Tonselse Veld, Kerkdennen en de onderwijshuisvesting is opgestart. Ook de realisatie van de diverse taakstellingen binnen de huidige begroting heeft de volle aandacht.

Het begrotingsjaar 2017 is het laatste volledige jaar van deze raad en dit college. Een belangrijk jaar in de realisatie van het Coalitieakkoord 2014-2018. Het begrotingsjaar 2017 zal in het teken staan van de realisatie van het voorgenomen beleid. Deze Kadernota 2017 geeft daartoe de eerste richtingen aan.

Naast de focus op realisatie van voorgenomen beleid zetten wij in op het op gang brengen van een verandering van de rol van de overheid in het maatschappelijk functioneren. Een verandering van de rol van "zorgen voor" naar de rol van "zorgen dat" en "overlaten aan". Een ontwikkeling naar een regisserende en faciliterende overheid, die communiceert op basis van gelijkwaardigheid en waarvoor participatie en verbinden uitgangspunt van handelen is.

Het voorgenomen beleid en de concrete uitvoeringsacties zijn verwoord bij de speerpunten. In deze Kadernota 2017 zijn geen nieuwe speerpunten opgenomen. Wij verwachten dat een aantal speerpunten in de loop van 2016 volledig afgerond zal zijn. Gedacht kan worden aan de speerpunten Welstand, Beter Ermelo: Centrum, Begraafplaatsen en Brandweer.

Naast de weergave van de uitvoeringsacties 2017 geeft deze Kadernota 2017 ook de weergave van het financiële perspectief van Ermelo. Dit is de stand van eind maart 2016.

Ermelo is en blijft een financieel gezonde gemeente. Daar kunnen wij trots op zijn, gezien de onzekere financiële jaren, de vele rijkskortingen, overhevelingen van rijkstaken en de eigen bezuinigingsrondes.

Met de Programmabegroting 2016-2019, rekening houdend met de uitkomsten van de septembercirculaire 2015, boden wij u een begroting aan die over alle jaren (2016-2019) sloot met een structureel overschot. Wij hebben u destijds toegezegd dat wij uiterlijk bij deze Kadernota 2017 met een bestedingsvoorstel voor dit overschot zouden komen.

In deze Kadernota 2017 hebben wij het financieel perspectief geactualiseerd. Hierin zijn alle begrotingswijzigingen tot en met de Tweede Bestuursrapportage 2016 (ultimo maart 2016) verwerkt. Daaruit blijkt dat wij nog steeds te maken hebben met een begrotingsoverschot. Echter er zit een aantal onderwerpen in de pijplijn die extra geld gaan vragen. In de tabel hieronder vindt u de onderbouwing. Hieruit blijkt dat als al deze onderwerpen in de begroting verwerkt worden, wij met ingang van 2020 op dit moment geen sluitende begroting meer hebben.

Dit wetende, en meenemende dat het begrotingsjaar 2017 het laatste volledige jaar is, willen wij de nadruk leggen op het afronden en in de besluitvormingssteigers zetten van de lopende majeure projecten en plannen.

Dit betekent dat wij geen voorstellen voor nieuw beleid doen in deze Kadernota 2017. Wel hebben wij op bladzijde 47 een opsomming opgenomen van onderwerpen, die naar verwachting de komende jaren (extra) geld zullen gaan vragen, maar nog niet in de cijfers zijn opgenomen. Deze onderwerpen zijn deels gestoeld op risico's en deels op ambitie.

De Kadernota 2017 is de basis voor de Programmabegroting 2017-2020. De uitkomsten zullen in de begroting worden verwerkt. De Programmabegroting 2017-2020 zal u in september 2016 worden aangeboden.

Financieel perspectief 2017-2021.

In deze Kadernota 2017 schetsen wij het nieuwe financiële perspectief van Ermelo. Uitgangspunt is daarbij de Programmabegroting 2016-2019, welke op 15 oktober 2015 door de raad is vastgesteld. Vervolgens zijn opgenomen de budgettaire uitkomsten van de Tweede en Derde Bestuursrapportage 2015, de Eerste en Tweede Bestuursrapportage 2016 en de budgettaire gevolgen van onderwerpen in de pijplijn. Dit geeft de nieuwe "dagkoers" weer van eind maart 2016. Het financieel perspectief ziet er thans als volgt uit:

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
Uitkomst Programmabegroting 2016-2019	-1.168 V	-642 V	-429 V	146 N	146 N
Uitkomst Tweede Bestuursrapportage 2015	37 N	37 N	37 N	37 N	37 N
Uitkomst Derde Bestuursrapportage 2015	-67 V	-202 V	-154 V	-572 V	-572 V
Uitkomst Eerste Bestuursrapportage 2016	-18 V	-23 V	-24 V	-26 V	-26 V
Uitkomst Tweede Bestuursrapportage 2016	355 N	82 N	89 N	103 N	103 N
Uitkomst na Tweede Bestuursrapportage 2016 Deze budgettaire stand is door de raad geautoriseerd.	-861 V	-748 V	-481 V	-312 V	-312 V
Onderwerpen in de Pijplijn / claims:					
* Financieel verdeelmodel VNOG	71 N	100 N	100 N	100 N	100 N
* Gebruik duurzamere brandstof:					
▪ Hogere kosten	7 N	7 N	7 N	7 N	7 N
▪ Dekking uit de stelpost Prijsmutaties	-7 V	-7 V	-7 V	-7 V	-7 V
* Verzekeringen bestuurders (kortlevenrisico's / WAO)	20 N	20 N	20 N	20 N	20 N
* Nieuwe CAO 2016	220 N	220 N	220 N	220 N	220 N
* Precariobelasting (hogere metrages netwerken)	-97 V	-97 V	-97 V	-97 V	-97 V
* Dividendopbrengst BNG	-34 V	-34 V	-34 V	-34 V	-34 V
* Afboeken restant taakstelling op de bedrijfsvoering (in brede zin)	153 N	191 N	129 N	129 N	129 N
* Technische uitgangspunten Programmabegroting 2017-2020	178 N	295 N	260 N	225 N	245 N
Verwacht financieel perspectief per 31 maart 2016	-350 V	-53 V	117 N	251 N	271 N
Afwikkeling via reserve Programmabegroting 2016-2019	350 N	53 N	-117 V		
Financieel perspectief per 31 maart 2016	0	0	0	251 N	271 N

Duidelijk is dat de budgettaire positie tot en met het begrotingsjaar 2019, door middel van de reserve Programmabegroting 2016-2019 budgettair sluitend is. In deze reserve resteert dan nog € 1,1 mln.

De reservepositie van Ermelo is stabiel gebleven. In totaliteit is er nog een bedrag ter grootte van € 9,7 mln vrij te besteden. Vanaf het begrotingsjaar 2020 verwachten wij thans een bescheiden tekort. Indien noodzakelijk kan in de Programmabegroting 2017-2020 worden besloten om deze bedragen tijdelijk te dekken uit de reserves. Om uiteindelijk weer op een structureel en reëel sluitend meerjarenperspectief uit te komen. Er ligt nog een aantal ombuigingen "op de plank".

In hoofdstuk 3 lichten wij het financiële perspectief nader toe. Wij bouwen daar voort op de uitkomsten van de Programmabegroting 2016-2019, de bestuursrapportages en onderbouwen de onderwerpen in de pijplijn. Tevens geven wij inzicht in de verwachte budgettaire ontwikkelingen/risico's en geven wij een rapportage over de realisatie van de huidige taakstellingen in de begroting. Die bedragen thans nog gemiddeld € 3 mln op jaarbasis. Ook geven wij u inzicht in de reservepositie van Ermelo en rapporteren wij over de voortgang van de ombuigingen "op de plank".

Provinciaal toezicht.

Ermelo is een financieel gezonde gemeente en dat moet zo blijven. Dat vraagt voortdurend onze aandacht. De provincie Gelderland heeft ons bij brief van 27 januari 2016 medegedeeld dat Ermelo ook in 2016 in aanmerking komt voor het repressief toezicht. Dat is de minst belastende vorm van toezicht, het is toezicht achteraf. De provincie oordeelde dat de Programmabegroting 2016-2019 structureel en reëel in budgettair evenwicht is. Deze brief heeft voor de raad ter inzage gelegen. Dit bevestigt ons beeld dat wij de financiën op orde hebben.

Op 22 maart 2016 hebben wij van de provincie Gelderland de begrotingsbrief 2017-2020 ontvangen. In deze brief vraagt de provincie aandacht voor de onderwerpen toezichtcriteria, bezuinigingsmaatregelen, financiële kengetallen, eenmalige baten en lasten, onderzoek onderhoud kapitaalgoederen, decentralisaties Sociaal Domein, Precariobelasting en vluchtelingen en statushouders. In zijn algemeenheid concludeert de provincie dat zij in de begrotingen 2016 van de Gelderse gemeenten voor het eerst sinds de crisis zag dat er minder druk op de financiën stond. Er blijft echter reden tot zorg. De provincie constateert dat de financiële buffers bij veel gemeenten zijn gekrompen, terwijl de risico's (met name bij Sociaal Domein en rijksbezuinigingen) zijn toegenomen. Wij zullen deze begrotingsbrief meenemen bij het opstellen van de Programmabegroting 2017-2020. Hij ligt voor u ter inzage bij deze Kadernota 2017.

Kadernota 2017.

Voor u ligt thans de Kadernota 2017. Deze kadernota is het startdocument voor de begrotingscyclus 2017-2020. Het is voor de raad het belangrijkste moment om richtinggevend de Programmabegroting 2017-2020 te bepalen door:

- algemene beschouwingen te houden;
- richtinggevend prioriteiten te stellen;
- eigen initiatieven te nemen door middel van voorstellen, moties en amendementen;
- te reageren op de conceptvoorstellen van het college.

Deze Kadernota 2017 is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 1 Aanbiedingsbrief (vanaf bladzijde 5).
Deze aanbiedingsbrief dient als leefwijzer en samenvatting van het boekwerk Kadernota 2017.
- Hoofdstuk 2 Programma's (vanaf bladzijde 11).
Dit hoofdstuk is opgebouwd naar programma's en vervolgens naar speerpunten. Onder de speerpunten is allereerst opgenomen "wat willen we bereiken". Hierbij is kort het doel van het speerpunt verwoord en is opgenomen de bijbehorende tekst uit het Collegeprogramma 2014-2018. Ten tweede is opgenomen "Wat gaan we daarvoor doen". Hierbij is verwoord de planning 2017 en verder. Dit betreft de belangrijkste bestuurlijke acties 2017. Het gaat dus niet over de bestaande (dagelijkse) uitvoering.
- Hoofdstuk 3 Financieel perspectief (vanaf bladzijde 41).
In dit hoofdstuk wordt de financiële positie van Ermelo toegelicht. Daarbij wordt aandacht geschonken aan onderwerpen als de budgettaire uitkomst Programmabegroting 2016-2019, de nadien door de raad geautoriseerde Bestuursrapportages 2015 en 2016 en de budgettaire gevolgen van onderwerpen in de "pijplijn". Dit geeft bij elkaar het nieuwe financiële perspectief van Ermelo. Daarnaast is een opsomming opgenomen van onderwerpen die in de komende jaren mogelijk (extra) budget gaan vragen, is een rapportage opgenomen van de voortgang van nog niet gerealiseerde taakstellingen in de huidige begroting, de reservepositie van Ermelo en tenslotte van de voortgang van het Ombuigingstraject 2015-2016 "op de plank". Feitelijk geeft dit hoofdstuk de budgettaire startpositie weer van de Programmabegroting 2017-2020.
- Hoofdstuk 4 Financieel-technische uitgangspunten Programmabegroting 2017-2020 (vanaf bladzijde 57).
Onderdeel van de kaderstelling zijn ook de financieel-technische uitgangspunten. Deze moeten door de raad bepaald worden, waarna zij verwerkt worden in de Programmabegroting 2017-2020. Dit betreft de uitgangspunten met betrekking tot ontwikkelingen inzake de belastingdruk, lonen, prijzen, volumes, subsidies, GR's, rente en Grondbeleid. Basis hiervoor is de door ons op 8 maart 2016 vaststelde nota Onderzoek stelposten indexatie. Tevens wordt de actualiteitswaarde van de beleidsnota's, gebaseerd op de Financiële verordening gemeente Ermelo, beoordeeld.

Deze Kadernota 2017 richt zich volledig op de plannen en het budgettaire perspectief voor 2017. Deze kadernota rapporteert niet over het lopende jaar 2016 en is ook geen begrotingswijziging. Daarvoor dienen thans de bestuursrapportages, waarvan u er in 2016 een achttal zal ontvangen. Ook de eventuele bestemming van het rekeningssaldo over 2015 heeft dus geen plaats meer in deze kadernota.

Ten slotte.

Wij stellen deze Kadernota 2017 in handen van de agendacommissie van de raad. Tevens stellen wij voor om de behandeling door de raad te laten plaatsvinden op 12 mei 2016 (commissie bestuur en middelen) en op 26 mei 2016 (besluitvormend in de raad).

Bij de behandeling van deze Kadernota 2017 stelt u de kaders voor de nieuwe Programmabegroting 2017-2020 en kunt u uw wensen en aandachtspunten voor de komende jaren aangeven. Wij verzoeken u akkoord te gaan met de Kadernota 2017 en deze vast te stellen.

Wij vragen u gedetailleerde en technische vragen voorafgaand aan de behandeling van de Kadernota 2017 in de commissie bestuur en middelen te stellen aan de heer B. van Beek (coördinator team Financiën / tel. 0341 56 72 71 / e-mail: b.vanbeek@ermelo.nl). Hij is graag bereid deze Kadernota 2017 aan u toe te lichten.

Het college van burgemeester en wethouders van Ermelo,

A.M. Weststrate,

secretaris,

A.A.J. Baars,

burgemeester,

2. PROGRAMMA'S

Met ingang van de Beleidsinhoudelijke Programmabegroting 2015-2018 werkt Ermelo met een nieuwe programma-indeling. Onder deze programma's hangen de speerpunten, zoals deze zijn opgenomen in het Collegeprogramma 2014-2018.

Ermelo kent thans vier programma's, te weten:

- Ruimte & Infrastructuur;
- Samenleven;
- Economie;
- Bestuur & Dienstverlening.

Bij elk programma is aangegeven:

- de desbetreffende raadscommissie;
- de betrokken portefeuillehouders;
- de speerpunten;
- de producten.

Vervolgens is per speerpunt aangegeven:

- Wat willen we bereiken.
Dit bestaat uit een korte beschrijving van het doel van het speerpunt en de bijbehorende tekst uit het Collegeprogramma 2014-2018.
- Wat gaan we daarvoor doen.
Dit is met name de planning van de concrete acties 2017 en verder.

2.1 Programma RUIMTE & INFRASTRUCTUUR

2.1.1 Algemeen

Het programma Ruimte & Infrastructuur is als volgt opgebouwd:

Raadscommissie
Infrastructuur en Ruimte

Portefeuillehouders
mr. J. van den Bosch
J. van Eijdsen

Speerpunten	Portefeuillehouder
Woonvisie	mr. J. van den Bosch
Woningbouw	mr. J. van den Bosch
Functieverandering	mr. J. van den Bosch
Gebiedsuitwerking Horst en Telgt	mr. J. van den Bosch
Bestemmingsplannen	mr. J. van den Bosch
Werkwijze ruimtelijke ordening	mr. J. van den Bosch
Welstand	mr. J. van den Bosch
Beter Ermelo: centrum	mr. J. van den Bosch
Centrumparkeren	J. van Eijdsen
Begraafplaatsen	J. van Eijdsen
Programma Duurzaamheid	J. van Eijdsen
Waterbeleid	J. van Eijdsen
Afvalbeleid	J. van Eijdsen
Projecten GVVP	J. van Eijdsen
Westflank	J. van Eijdsen
Stationsomgeving	J. van Eijdsen
Verkeersveilige oplossing bij Margrietschool en Groene Kruispunt	J. van Eijdsen
Goede fietsvoorzieningen	J. van Eijdsen
Openbaar vervoer	J. van Eijdsen
Openbare ruimte	J. van Eijdsen

Producten	Portefeuillehouder
601 Verkeer en vervoer	J. van Eijdsen
602 Riolering en waterzuivering	J. van Eijdsen
603 Begraafplaats	J. van Eijdsen
604 Openbaar groen	J. van Eijdsen
605 Speelvoorzieningen	J. van Eijdsen
606 Bossen, heide en natuurterreinen	J. van Eijdsen
621 Ruimtelijke ordening	mr. J. van den Bosch
624 Bouwen	mr. J. van den Bosch
625 Wonen	mr. J. van den Bosch
626 Milieu	J. van Eijdsen
627 Huishoudelijke afvalstoffen	J. van Eijdsen
628 Grondzaken	J. van Eijdsen
629 Grondexploitatie	J. van Eijdsen

Voor de Programmabegroting 2017-2020 worden thans geen nieuwe speerpunten geïntroduceerd. De verwachting is dat de speerpunten Welstand, Beter Ermelo: Centrum en Begraafplaatsen voor 2017 volledig afgerond zullen zijn.

2.1.2.1 Speerpunt Woonvisie

Wat willen we bereiken

Om ervoor te zorgen dat het voor de diverse doelgroepen goed wonen blijft in Ermelo wordt geïnvesteerd in de bestaande en toekomstige woonvoorraad.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college stelt in 2014 een regionale (in samenwerking met de buurgemeenten) en lokale woonvisie vast. In deze woonvisie is aandacht voor de veroudering van de woningvoorraad en het wonen in het buitengebied. Er wordt verder uitvoering gegeven aan de bijgestelde notitie Ouderenhuisvesting en onderzoek locaties, waarvan de behoefte aan beschermd en verzorgd wonen onderdeel uitmaakt. Het college komt met voorstellen om de voorwaarden te versoepelen voor het realiseren van mantelzorgwoningen. Het college maakt met de woningcorporatie(s) meerjarige afspraken.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2014 is de regionale en lokale woonvisie vastgesteld. Vervolgens worden op basis daarvan de volgende acties geïnitieerd:

- a Verhogen van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad door eind 2017 (eventueel enige uitloop in 2018) minimaal 20% van de vroegnaoorlogse woningvoorraad energetisch te hebben verbeterd;
- b Verbeteren van de geschiktheid van de bestaande woningvoorraad voor langer zelfstandig wonen;
- c Bij nieuwe woningen gericht en slim organiseren waardoor het bouwen van minimaal 500 en maximaal 700 woningen tot 2020 mogelijk is;
- d Wonen, wijken en zorg: faciliteren van lokale initiatieven en vangnet zijn voor een kwetsbare groep inwoners door het bieden van ondersteuning en zorg;
- e Krachtige wijken: versterken van wijken en buurten door wijkgericht werken toe te passen in alle wijken en buurten;
- f Faciliteren en samenwerken met én voor de samenleving door katalysator en stimulator te zijn voor initiatieven uit deze gemeenschap.

Met betrekking tot het energetisch verbeteren van de vroegnaoorlogse woningvoorraad ligt er een link met de uitvoering van het Programma Duurzaamheid en met de uitvoering vanaf 2017 van de ook op het gebied van duurzaamheid met Uwoon te maken meerjarige prestatieafspraken.

In 2017 kan de notitie Ouderenhuisvesting vastgesteld worden door de raad en komt er een onderzoek naar de locaties. Hierin wordt de behoefte naar beschermd en verzorgd wonen in Ermelo opgenomen. Tevens is hierin aandacht voor het realiseren van mantelzorgwoningen.

Uitvoering wordt gegeven aan de door het college ondertekende prestatieafspraken tussen woningbouwcorporatie Uwoon en de gemeente (onder kennisname van De Groene Draad).

2.1.2.2 Speerpunt Woningbouw

Wat willen we bereiken

Woningen bouwen voor jongeren, starters en ouderen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

In samenwerking met partners wordt vraaggericht gebouwd in alle segmenten gedurende de periode 2014-2018. De gemeente gaat het gesprek aan met zorginstellingen voor nieuwe woningbouw mogelijkheden op de terreinen van de instellingen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Complex Het Trefpunt	In Q1 2017 zal de oplevering van fase 3 plaatsvinden.
Complex De Verbinding	Momenteel vinden er verkenningen plaats naar de invulling van fase 3. Mogelijk leidt dat in 2017 tot vervolgacties.
Complex De Driesprong	In Q1 2017 zal het bestemmingsplan door de raad vastgesteld kunnen worden.
Woningbouwproject Kerklaan/Postlaantje	Wij verwachten in 2017 de realisatie van de bouw door de initiatiefnemer.
Herontwikkeling Veldwijk	In Q1 2017 zullen wij het stedenbouwkundig plan vaststellen, waarna in Q3 2017 de raad het bestemmingsplan kan vaststellen.
Herontwikkeling 's Heeren Loo	Binnen de Parkvisie 's Heeren Loo / studie woningbouw 's Heeren Loo vindt een bezinning plaats op een visie op de toekomst van het park.
Woningbouwproject De Leemkuul	In Q1 2017 kan het bestemmingsplan door de raad worden vastgesteld.
Jongerenhuisvesting	In 2017 zal gewerkt worden aan de uitvoering van de motie van de raad over jongerenhuisvesting. Op basis van het in 2016 uit te voeren onderzoek zullen in 2017 de eerste resultaten zichtbaar worden.
Huisvesting doelgroepen	Er is een zoektocht begonnen naar het realiseren van tijdelijke huisvesting voor bijzondere doelgroepen, waaronder urgenten en jongeren. Realisatie daarvan zal deels wellicht ook in 2017 en volgende jaren plaatsvinden.

2.1.2.3 Speerpunt Functieverandering

Wat willen we bereiken

Het stimuleren van functieverandering in het buitengebied naar werken boven wonen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college evalueert de structuurvisie functieverandering. Het college werkt mogelijkheden uit waar clustering van woningbouw plaats kan vinden in Horst en Telgt. Dit onderwerp krijgt een plek in de gebiedsuitwerking Horst en Telgt.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Op basis van de evaluatie structuurvisie functieverandering kan besluitvorming over de bijstelling van de visie in 2016 plaatsvinden. In 2017 volgt dan de uitvoering op basis van het bijgestelde beleid.

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Gebiedsuitwerking Horst en Telgt.

2.1.2.4 Speerpunt Gebiedsuitwerking Horst en Telgt

Wat willen we bereiken

Het versterken van de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van het buitengebied.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college wil in 2015 de koers bepalen met betrekking tot de fysieke en sociale inrichting van het buitengebied Horst en Telgt. Dat gebeurt op basis van de bestaande beleidskaders, waaronder met name de huidige Structuurvisie 2025 en het Landschapsontwikkelingsplan. In de uitwerking wordt ook aangegeven hoe en waar clustering van woningbouw in het gebied Horst en Telgt wordt vormgegeven om de gevolgen van functieverandering in het buitengebied een plaats te geven. Bij het opstellen van de uitwerking worden de bewoners in het gebied betrokken.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Op basis van de gebiedsuitwerking zullen in 2016 en volgende jaren de uitvoeringsmaatregelen Gebiedsuitwerking Horst en Telgt ter hand worden genomen.

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Functieverandering.

2.1.2.5 Speerpunt Bestemmingsplannen

Wat willen we bereiken

Actuele bestemmingsplannen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college voltooit de actualisatieopgave door de bestemmingsplannen De Driehoek, Het Tonselse Veld en Speuld/ Agrarische Enclave (is vastgesteld) vast te laten stellen. Het bestemmingsplan Speuld maakt woningbouw mogelijk in Speuld.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Onderstaande planning is afhankelijk van de medewerking van grondeigenaren en de doorlooptijd van eventuele juridische bestemmingsplanprocedures:

- Vaststellen bestemmingsplan Gebiedsontwikkeling "Boskamer".

Wij verwachten dat de actualisatieopgave bestemmingsplannen in 2017 is voltooid, wellicht met uitzondering van de "Boskamer".

Bij overige speerpunten wordt ook gesproken over bestemmingsplannen. Dit zijn:

- Vaststellen bestemmingsplan De Driesprong bij speerpunt Woningbouw;
- Vaststellen bestemmingsplan Veldwijk bij speerpunt Woningbouw;
- Vaststellen bestemmingsplan De Leemkuul bij speerpunt Woningbouw;
- Vaststellen bestemmingsplan Veldzicht Noord 4e fase bij speerpunt Veldzicht Noord 4e fase;
- Vaststellen bestemmingsplan Strand Horst bij speerpunt Strand Horst.

2.1.2.6 Speerpunt Werkwijze ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken

Nieuw inhoud en proces en inhoud ruimtelijke ordening, flexibel waar mogelijk en regulerend waar nodig.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college wil meer helderheid voor de burger, het bestuur en de ambtelijke organisatie met betrekking tot de lokale regelgeving inzake bestaande functies en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en bouwaanvragen. Het college stelt een nieuwe werkwijze in, anticiperend op de nieuwe Omgevingswet dat uitgaat van "Eenvoudig Beter".

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Met de komst van de Omgevingswet in 2018 zal het wettelijk systeem en de werkwijze in het fysieke domein "Eenvoudig beter" gemaakt worden. Met de wet wordt nagestreefd minder regelgeving, meer lokale afwegingsruimte, een eenvoudig proces en samen werken aan een betere leefomgeving met flexibiliteit en meer speelruimte voor initiatiefnemers en burgers. De wet is op 1 juli 2015 door de Tweede Kamer aangenomen. Het college is eind 2014 gestart met een algemene verkenning van de Omgevingswet en de impact hiervan voor Ermelo.

Zodra de uitvoeringsregelgeving bekend is, ontstaat een duidelijker beeld van de gevolgen van de Omgevingswet. Omdat dan pas echt concreet zal worden wat deze grootse wetswijziging in de praktijk voor de gemeente zal betekenen, zullen voor de periode 2016-2018 concrete acties worden benoemd en uitgewerkt om voorbereid te zijn op de nieuwe wet. Hiervoor wordt een plan van aanpak vastgesteld. Met deze acties willen wij de regelgeving en werkwijze in het fysieke domein ook in Ermelo "Eenvoudig beter" maken.

In 2017 zal uitvoering worden gegeven aan het Plan van Aanpak Omgevingswet 2016-2024.

2.1.2.7 Speerpunt Welstand

Wat willen we bereiken

Nieuw welstandsbeleid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college bereidt aan de hand van door de raad vastgestelde kaders nieuw welstandsbeleid voor.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Voor 2017 en verder zijn er geen specifieke acties meer gepland.

Dit speerpunt is voor 2017 afgerond.

2.1.2.8 Speerpunt Beter Ermelo: centrum

Wat willen we bereiken

Een aantrekkelijk en goed functionerend centrum.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college voert met kracht het plan van aanpak Centrumontwikkeling Ermelo uit. In het kader van het Regiocontract heeft het college de toegekende provinciale middelen van € 500.000,00 ontvangen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Het programma Centrum wordt in 2016 beëindigd. Het project Markt 2.0 loopt als afzonderlijk project door in 2017 en verder. Op grond van het Programma Centrumplan zijn er voor 2017 geen acties meer gepland.

Dit speerpunt is voor 2017 afgerond.

2.1.2.9 Speerpunt centrumparkeren

Wat willen we bereiken

Voldoende parkeergelegenheid voor auto's in het centrum van Ermelo.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college actualiseert de parkeerbehoefte in het centrum Ermelo. Vervolgens wordt het bestaande beleid opnieuw tegen het licht gehouden. Op basis van de actuele parkeerbehoefte worden gereserveerde middelen ingezet.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 zal gewerkt worden aan een nieuw parkeerverwijssysteem en aan de herinrichting Markt en Chevallierlaan binnen het project Markt 2.0.

2.1.2.10 Speerpunt Begraafplaatsen

Wat willen we bereiken

Een begraafplaats met voldoende capaciteit voor de toekomst die doelmatig geëxploiteerd wordt.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

De gemeente heeft op 6 december 2012 de visie begraafplaats vastgesteld. Het college bereidt de uitvoeringsprojecten en de vaststelling van de daarbij behorende nieuwe tarieven voor. Voor de tarieven is kostendekkendheid uitgangspunt op basis van een doelmatige exploitatie van de begraafplaats. Het college ziet af van het onderzoek naar natuurbegraven in het aangrenzende Natura 2000-gebied.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Bij de eerstvolgende herziening van het bestemmingsplan Kom Ermelo worden de planologische voorbereidingen getroffen om een uitbreiding van de begraafplaats mogelijk te maken.

Hiermee is dit speerpunt Begraafplaatsen voor 2017 afgerond.

2.1.2.11 Speerpunt Programma Duurzaamheid

Wat willen we bereiken

Ermelo is een energieneutrale gemeente in 2030 en klimaatneutrale gemeente in 2035.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het Programma Duurzaamheid 2016-2020 wordt ontwikkeld als opvolger van het KlimaatUitvoeringsProgramma 2010-2014. In het nieuwe programma worden onder andere stimuleringsmaatregelen voor groene innovatie geïntroduceerd. Communicatie wordt als beleidsinstrument ingezet om preventiedoelen te bereiken. Wij houden voornamelijk rekening met € 65.000,00 per jaar voor een periode van 5 jaar. Het college ondersteunt in ieder geval in 2014, 2015 en 2016 het IGEV. De duurzaamheidslening wordt ingevoerd in de vorm van een revolverend fonds.

Wat gaan we daarvoor doen

In het nieuwe Programma Duurzaamheid wordt nader ingegaan op energieneutraliteit en klimaatbestendigheid. Daarnaast zal duurzaamheid in de programma's Sociaal Domein (eigen kracht van mensen tot uitgangspunt nemen), Economie (PPP) en Leefomgeving (beheer van de openbare ruimte) een volwaardige plaats innemen.

Planning 2017 en verder.

In 2017 en verder vindt een grootschalige uitrol plaats van led-armaturen. Zo mogelijk met een brede inzet van het reeds aanwezige lichtmanagementsysteem.

2.1.2.12 Speerpunt Waterbeleid

Wat willen we bereiken

Doelmatig beheer van de waterhuishouding in Ermelo.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

In samenwerking met onze buurgemeenten Putten en Harderwijk en het Waterschap wordt een Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP) opgesteld met betrekking tot hemelwater, grondwater en afvalwater (deze vervangt het huidige Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)). Het college voert het BasisRioleringsPlan (BRP) eerste fase uit. Dat betekent dat het college overgaat tot het realiseren van bergingsvoorzieningen om wateroverlast tegen te gaan. Het college evalueert het BRP eerste fase. Op basis van daarvan bekijkt het college of er een tweede fase BRP wordt vastgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Rioolwaterberging aan Oude Telgterweg, Kerkdennen en De Driehoek.
De evaluatie van de eerste fase BasisRioleringsPlan (BRP) vindt plaats in 2018.

2.1.2.13 Speerpunt Afvalbeleid

Wat willen we bereiken

Afvalinzameling- en afvoer.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het afvalbeleid zet in op afvalpreventie, afvalscheiding en hergebruik.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Het afvalbeleid maakt onderdeel uit van het nieuwe programma Duurzaamheid, dat in 2016 gestalte heeft gekregen. In 2017 komt er een pilot extra scheiding gft.

2.1.2.14 Speerpunt Projecten GVVP

Wat willen we bereiken

Het geactualiseerde GVVP bestaat uit een afgewogen samenstel van projecten die Ermelo de komende jaren verkeersveiliger, beter bereikbaar en leefbaarder maken.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college heeft het uitvoeringsprogramma GVVP herijkt. De basis daarvoor is geweest het beleidsdeel uit het vastgestelde GVVP uit november 2013. Bij de wijze van uitvoering stelt het college een veilige en sobere aanpak voor. Het college wil bij de uitwerking de bewoners betrekken. Het college wil op korte termijn, maar zorgvuldig, besluiten over de wijze van uitvoering van de Prins Hendriklaan, Maximalaan en Horsterweg.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 zal uitvoering worden gegeven aan de jaarschijf 2017 van het GVVP.

Daarnaast zal in Q1 2017 het uitvoeringsprogramma GVVP herijkt worden.

In 2017 zal de Wegenlegger geactualiseerd en gedigitaliseerd worden.

In 2016 / 2017 zal het Programmaplan Leefomgeving worden opgesteld.

In 2017 realisatie fietsvoorzieningen Speuld en Schaapsdijk/Zeeweg.

De opwaardering Oude Telgterweg wordt in 2017 voorbereid. In Q4 2017 zal het herziene bestemmingsplan door de raad vastgesteld kunnen worden en zal een uitvoeringskrediet aan de raad worden gevraagd. Wij zullen in Q4 2017 het Programma van Eisen en de EMVI-criteria opstellen. De daadwerkelijke uitvoering kan dan in 2018 starten. Los van het GVVP zal in Q1 2017 gestart worden met de uitvoering van de aanleg rotonde KNHS.

2.1.2.15 Speerpunt Westflank

Wat willen we bereiken

Het aanpassen van de wegenstructuur aan de Westflank van Ermelo (Oude Nijkerkerweg / Arendlaan / Volenbeekweg).

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college bereidt de besluitvorming over de wijze van uitvoering van het tracé Westflank voor. Uitgangspunten daarbij zijn veiligheid, soberheid en doelmatigheid. Het college gaat er vanuit dat vrij liggende fietspaden haalbaar zijn.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Nadat in 2016 de aanleg van de Westflank is gestart, zal in 2017 de uitvoering afgerond worden.

2.1.2.16 Speerpunt Stationsomgeving

Wat willen we bereiken

Veiligheid en doorstroming stationsomgeving verbeteren.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Met dit project zet het college in op de verbetering van de veiligheid en toegankelijkheid van de stationsomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 zal gewerkt worden aan de aanvraag LVO programma spoorwegovergang Stationsstraat - Veldwijk. LVO = Landelijk Verbeterprogramma Overwegen.

In 2017 wordt het rapport Alternatievenstudie voor drie spoorwegovergangen in Ermelo dd maart 2013 verder uitgewerkt (spoorondertunneling voor langzaam verkeer).

2.1.2.17 Speerpunt Verkeersveilige oplossing bij de Margrietschool en het Groene Kruispunt

Wat willen we bereiken

Verbeteren verkeersveiligheid en bereikbaarheid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Gelet op de specifieke situaties, school en bereikbaarheid bedrijventerrein Kerkdennen, is het wenselijk op beide locaties maatregelen te treffen die ten goede komen aan de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid. Het college zet bij het realiseren van de plannen in op uitvoering binnen bestaande bestemmingsplangrenzen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 zal gestart worden met de realisatie van de verkeersveilige verbeteringen van Het Groene Kruispunt (Dirk Staalweg / Hamburgerweg).

2.1.2.18 Speerpunt Goede fietsvoorzieningen

Wat willen we bereiken

Goede fietsvoorzieningen in Ermelo.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college zet in op goede fietsvoorzieningen door fietsparkeren in het centrum mogelijk te maken en logische fietsroutes te markeren of fietsontsluitingen te realiseren vanuit de (nieuwe) woonwijken. In het kader van het project stationsomgeving wordt eveneens fietsparkeren gerealiseerd. De realisatie van fietsvoorzieningen in het centrum maakt onderdeel uit van het deelproject 3.6 (fietsparkeren centrum) van het plan van aanpak centrumontwikkeling. De realisatie van een fietspad in Speuld maakt onderdeel uit van het GVVP. Het college heeft aandacht voor het behouden van de huidige kwaliteit van de fietspaden en zal waar nodig prioriteiten stellen met betrekking tot onderhoudswerkzaamheden.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Uitvoering geven aan de jaarschijf 2017 van het herijkte GVVP, onderdeel fiets.

In 2017 zal gewerkt worden aan de aanvraag LVO programma spoorwegovergang Stationsstraat - Veldwijk (spoorondertunneling langzaam verkeer).

Met betrekking tot de fietsvoorziening Schaapsdijk / Zeeweg kan de realisatie starten in 2017, afhankelijk van Programma van Eisen, EMVI-criteria en beschikbaar stellen van uitvoeringskrediet door de raad.

Met betrekking tot de fietsvoorziening Groevenbeek kan de realisatie starten in 2017, afhankelijk van Programma van Eisen, EMVI-criteria en beschikbaar stellen van uitvoeringskrediet door de raad.

Met betrekking tot de fietsvoorziening Speuld kan de realisatie starten in 2017, afhankelijk van Programma van Eisen, EMVI-criteria en beschikbaar stellen van uitvoeringskrediet door de raad.

2.1.2.19 Speerpunt Openbaar vervoer

Wat willen we bereiken

Verbetering van het openbaar vervoer.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college brengt bij de voorbereidingen rondom de basismobiliteit de wens in van de verbeterde ontsluiting van het buitengebied, de zorginstellingen en het station. Het college zet in op synergie van doelgroepenvervoer om mogelijke bezuinigingen te realiseren.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Actieve betrokkenheid en inzet op kansen voor optimalisering van het openbaar vervoer.

Per 1 januari 2017 moet de Basismobiliteit regio Noord-Veluwe in de regio operationeel zijn.

2.1.2.20 Speerpunt Openbare ruimte

Wat willen we bereiken

Sober en doelmatig onderhoudsniveau openbare ruimte.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

De bezuiniging van 20% op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, openbare verlichting en speelvoorzieningen wordt bij voorkeur ingevuld door middel van innovatieve (beleids)maatregelen. Dit leidt tot een nieuw onderhoudsplan openbare ruimte.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2016 is gestart met het bijstellen en uitwerken van de beheerskaders voor het fysieke domein. In 2017 wordt uitvoering gegeven aan het in 2016 vast te stellen MeerjarenUitvoeringsProgramma 2016-2018 Openbare Ruimte. Evenals in 2016 zullen wij in 2017 de effecten van de bezuinigingen op de verkeersveiligheid monitoren en eventueel bijsturen waar nodig.

In 2016 / 2017 wordt het Programma Leefomgeving nader ingevuld en een programmaplan opgesteld.

2.2 Programma SAMENLEVEN

2.2.1 Algemeen

Het programma Samenleven is als volgt opgebouwd:

Raadscommissie
Commissie Samenleving en Maatschappij

Portefeuillehouders
A.A.J. Baars
mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
A.L. Klappe

Speerpunten	Portefeuillehouder
Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein	mevrouw drs. E Heutink - Wenderich / A.L. Klappe
Implementatie en Borging Jeugdwet	A.L. Klappe
Implementatie en Borging Wmo 2015	A.L. Klappe
Re-integratie (inclusief werkgeversdienstverlening)	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Ombuiging Voorzieningen voormalige Wet Sociale Werkvoorziening	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Welzijn Nieuwe Stijl	A.L. Klappe
Armoedebeleid	A.L. Klappe
Versterking vrijwillige inzet en informele zorg	A.L. Klappe
Voldoende bewegen	A.L. Klappe
Sportaccommodaties	A.L. Klappe
Huis van Bestuur en Cultuur	A.A.J. Baars
Accommodatiebeleid	A.L. Klappe
Cultuur	A.L. Klappe

Producten	Portefeuillehouder
630 Primair onderwijs	A.L. Klappe
631 (Voortgezet) speciaal onderwijs	A.L. Klappe
632 Voortgezet onderwijs	A.L. Klappe
633 Gemeenschappelijke lasten / baten onderwijs	A.L. Klappe
634 Volwasseneneducatie	A.L. Klappe
635 Kunst en cultuur	A.L. Klappe
636 Sociaal cultureel werk	A.L. Klappe
637 Sport	A.L. Klappe
638 Sociaal-culturele & maatschappelijke accommodaties	A.A.J. Baars / A.L. Klappe
639 Jeugdbeleid	A.L. Klappe
640 Ouderenbeleid	A.L. Klappe
641 Gezondheidszorg	A.L. Klappe
642 Beleid voor mensen met een beperking	A.L. Klappe
643 Wmo	A.L. Klappe
645 Asielzoekers	A.A. J. Baars
646 Inkomensondersteuning	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
647 Activering en uitstroom	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
648 Uitvoering Wet Inburgering	A.L. Klappe
650 Decentralisatie Wmo 2015	A.L. Klappe
651 Decentralisatie Jeugdwet 2015	A.L. Klappe

Voor de Programmabegroting 2017-2020 worden thans geen nieuwe speerpunten geïntroduceerd.

2.2.2.1 Speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein

Wat willen we bereiken

De verantwoorde uitvoering van de nieuwe gemeentelijke taken in het sociale domein (Jeugdwet, Wmo 2015 en Participatiewet) gaat gepaard met een transformatie-opdracht van de ondersteuning in het sociale domein van inwoners. Om uiteindelijk de ondersteuning aan burgers integraal en op maat te realiseren en de langdurige landelijke trend van stijging van kosten voor zorg en ondersteuning te doorbreken.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college implementeert haar nieuwe taken door middel van vastgestelde beleidsplannen per beleidsveld en het overkoepelend programma Sociaal Domein. Het programma draagt bij aan vier doelen, te weten:

- Burger aan het Roer;
- Meer lokale ondersteuning;
- Ondersteuning integraler;
- Gemeente in Regie.

Aan deze doelen worden inspanningen gekoppeld die, bij de implementatie van de nieuwe taken, bijdragen aan het gewenste maatschappelijk effect. De projecten in het Jaarplan 2016 worden uitgevoerd. Periodiek wordt het programmaplan waar nodig bijgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

De projecten in het programmaplan, versie 2016, worden uitgevoerd. Periodiek wordt het programmaplan waar nodig bijgesteld.

In 2017 zal twee maal een Rapportage Sociaal Domein aan de raad aangeboden worden.

In Q3 2017 Integrale opdracht voor het Lokaal ondersteuningsnetwerk 2018.

In 2017 evaluatie financiële ontschotting gelden Sociaal Domein.

In Q1 2017 starten met implementatie Contourennota EHZ.

2.2.2.2 Speerpunt Implementatie en Borging Jeugdwet

Wat willen we bereiken

De tijdige voorbereiding en verantwoorde uitvoering van de gemeentelijke taak binnen de Jeugdwet.

Inhoud.

Het college geeft vanaf 1 januari 2015 uitvoering aan haar nieuwe taken binnen de Jeugdwet.

Dit betreft de volgende onderdelen:

- 1 Basisondersteuning Jeugdhulp (CJG, inclusief Jeugdgezondheidszorg).
- 2 Specialistische ondersteuning Jeugdhulp:
  - Jeugd LVB;
  - Jeugd GGZ;
  - Jeugd en opvoedhulp;
  - Dyslexiezorg;
  - Veilig Thuis;
  - Jeugdbescherming en -reclassering;
- 3 Landelijke specialistische ondersteuning Jeugdhulp:
  - Specialistische LVB;
  - Pleegzorg;
  - 24-uursverblijf;
  - Jeugdzorg Plus;
  - Specialistische GGZ.

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

De implementatie en borging van de uitvoering van de Jeugdwet is onderdeel van het Programma Sociaal Domein. De inspanningen die opgenomen zijn in het Jaarplan 2016 van het programma Sociaal Domein (2013-2017) worden uitgevoerd. Periodiek wordt het programma waar nodig bijgesteld.

In 2017 wordt in samenwerking met de andere vijf gemeenten van de Noord Veluwe en de RNV uitvoering gegeven aan de taken. De ondersteuning en zorg zijn georganiseerd door middel van opdrachten die direct en indirect (via regionale en landelijke samenwerking, RNV/VNG) verstrekt zijn aan een reeks van uitvoeringspartners.

In 2017 werken wij aan de uitvoering van het projectplan inkoop Jeugdhulp 2018 en de contractering nieuwe inkoopstructuur Jeugdhulp 2018.

In Q1 2017 bieden wij de raad de evaluatie regionaal account Jeugdhulp aan.

In Q4 2017 Besluit uitvoeringsovereenkomst plus subsidie Stichting Jeugd Noord Veluwe.

In 2017 regionale contractering Jeugdhulp 2018.

Bovenregionale contractering Jeugdhulp 2018.

Inrichting account Jeugd binnen EHZ-verband in 2017.

2.2.2.3 Speerpunt Implementatie en Borging Wmo 2015

Wat willen we bereiken

De tijdige voorbereiding en verantwoorde uitvoering van de gemeentelijke taak binnen de nieuwe Wmo 2015.

Inhoud.

Het college geeft uitvoering aan haar nieuwe taken, door middel van opdrachten die verstrekt zijn aan een reeks van uitvoeringspartners. Het college werkt daarbij binnen de ISNV samen rond de inkoop met andere gemeenten in de regio.

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

De implementatie en borging van de uitvoering van de Wmo 2015 is onderdeel van het Programma Sociaal Domein. De inspanningen die opgenomen zijn in het Jaarplan 2016 van het Programma Sociaal Domein (2013-2017) worden uitgevoerd. Periodiek wordt het programma waar nodig bijgesteld.

In 2017 dragen wij zorg voor de inkoop van maatwerkvoorzieningen 2018 en stellen wij de evaluatie Wmo-beleidsplan op. De raad kan in 2017 het beleidsplan Wmo 2018-2022 vaststellen.

Beleidsplan integrale ondersteuning Sociaal Domein 2018-2022.

Met ingang van 2017 wordt Maatschappelijke Zorg ondergebracht bij de gemeenten. De betekenis en impact hiervan zal naar verwachting groot zijn. Wij overwegen hier te zijner tijd een apart speerpunt van te maken.

2.2.2.4 Speerpunt Re-integratie (inclusief werkgeversdienstverlening)

Wat willen we bereiken

De tijdige voorbereiding en verantwoorde uitvoering van de gemeentelijke taak binnen de Participatiewet per 1 januari 2015. Doel is om op lokaal arbeidsmarktniveau en in goede samenwerking met werkgevers, tot meer plaatsingen te komen voor onze inwoners die werkzoekend zijn. De dienstverlening is gericht op enerzijds een hoge kwaliteit van vacaturevervulling en anderzijds op een naadloze plaatsing van relevante kandidaten.

Ermelo wil een inclusieve samenleving waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt deelnemen, in welke vorm dan ook.

Inhoud.

Een lokale aanpak voor werkgevers onder de noemer Samenwerkend Ermelo. Door middel van een slim samenwerkend lokaal netwerk, toegespitst op de arbeidsmarktsituatie en voortbouwend op lokale (samenwerkings-)initiatieven, met als inzet het bieden van maatwerk.

Lokale ambassadeurs zetten zich in om de werkgeversdienstverlening en de gezamenlijke doelstelling van het meedoen van iedereen te verspreiden.

Jaarlijks wordt er een marktwerkingsplan gemaakt. Het marktwerkingsplan wordt opgesteld door de partners in de Stedenvierkant (Stedendriehoek en Noord-Veluwe). Vooralsnog werken wij vanuit dit Marktwerkingsplan voor 2015 en 2016. Op termijn verfijnen wij het marktwerkingsplan naar specifiek de Noord-Veluwe met inzicht in de lokale arbeidsmarkt (zo ook van Ermelo). In de regio is hiervoor een werkgroep ingesteld.

Een lokale aanpak voor werkzoekenden waarbij mensen direct actief zijn, hun kwaliteiten en (basiswerknemers-)vaardigheden versterkt worden. Actief in de zin van werken, meedoen en leren bij werkgevers, in ontwikkelcentra of andere passende plekken.

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

De implementatie en borging van de uitvoering van de Participatiewet zijn onderdeel van het Programma Sociaal Domein. De inspanningen die opgenomen zijn in het jaarplan 2016 van het Programma Sociaal Domein (2013-2017) worden uitgevoerd. Periodiek wordt het programma waar nodig bijgesteld.

In Q2 2017: mogelijke aanvraag aanspraak vangnetregeling 2016 Participatiewet.

In 2017 doorontwikkeling aanbod Beschut werken.

2.2.2.5 Speerpunt Ombuiging Voorzieningen voormalige Wet Sociale Werkvoorziening

Wat willen we bereiken

Ombuiging van voorzieningen van de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, teneinde verantwoord uitvoering te geven aan de gemeentelijke taak binnen de Participatiewet per 1 januari 2015.

Inhoud.

In samenwerking met de andere gemeenten van de Noord Veluwe en de gemeente Nijkerk en de regionale uitvoeringspartners van de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening onderzoek en realiseren van een ombuiging van de voorzieningen. Deze ombuiging dient invulling te geven aan de lopende verplichtingen van de deelnemers van de voormalige WSW, aan te sluiten bij de gemeentelijke inrichting van de uitvoering van de Participatiewet en te anticiperen op de korting in het budget.

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

De implementatie en borging van de uitvoering van de Participatiewet is onderdeel van het Programma Sociaal Domein. De inspanningen die opgenomen zijn in het jaarplan 2016 van het Programma Sociaal Domein (2013-2017) worden uitgevoerd. Periodiek wordt het programma waar nodig bijgesteld.

Besluitvorming rond de gewenste ombuiging van de voormalige WSW-voorzieningen zal plaats vinden in de loop van 2016, op basis waarvan proces en planning 2017 uitgewerkt zullen worden in samenwerking met de andere betrokken gemeenten en uitvoeringspartners.

2.2.2.6 Speerpunt welzijn Nieuwe stijl

Wat willen we bereiken

Vernieuwen en versterken van de algemene welzijnsvoorzieningen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college initieert en faciliteert de krachtenbundeling, professionalisering en efficiency van het welzijnswerk.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 worden de volgende zaken verder tot uitvoering / implementatie gebracht:

- Vanaf 2015 is de krachtenbundeling van het welzijnswerk gerealiseerd met de fusie van drie welzijnsinstellingen tot één Stichting Welzijn Ermelo. Voor de jaren 2015 en 2016 is een inhoudelijke opdracht geformuleerd voor deze nieuwe organisatie en is een budget met taakstelling ten opzichte 2014 meegegeven. Hiermee wordt gewerkt aan de professionalisering van de organisatie, de vernieuwing van het aanbod en de werkwijze en meer efficiency. Via accounthouderschap en bestuurlijk overleg wordt dit proces gevolgd. Halverwege 2016 wordt een nieuwe opdracht voor de periode vanaf 2017 opgesteld in samenwerking met SWE binnen de beschikbare financiële kaders.
- Om bij te dragen aan de doelen van het programma Sociaal Domein, specifiek aan Burger aan het Roer, wordt in 2016 verder ingezet op stimuleren van burgerparticipatie. Door zowel het leefbaarheidsteam dat burgerinitiatieven faciliteert en promoot en door het sociaal team dat zelfregie van inwoners versterkt. Daarnaast wordt in 2016 een plan uitgewerkt om de opbrengsten en ervaringen van het regionale project Samen maken wij te vertalen naar een lokale aanpak burgerparticipatie en overheidparticipatie. Dit moet transformatie zowel bij inwoners als binnen de gemeentelijke organisatie agenderen als faciliteren.
- In 2016 zal de wijkgerichte aanpak geëvalueerd worden en wordt een plan van aanpak voor implementatie vanaf 2017 opgesteld. Middelen voor de voortzetting vanaf 2017 moeten nog geraamd worden, op basis van de evaluatie.

2.2.2.7 Speerpunt Armoedebeleid

Wat willen we bereiken

Maatschappelijke en culturele deelname aan de samenleving van mensen met een (langdurig) laag inkomen die hierbij belemmeringen ondervinden.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het betreft hier bijzondere bijstand, kwijtschelding en schuldhulpverlening. Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het vast te stellen beleid rondom de Participatiewet en het arbeidsmarktbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Wij zullen uitvoering geven aan het beleidsplan Armoedebestrijding.

In Q1 2017 zullen wij het uitwerkingsplan Armoedebestrijding vaststellen.

In Q1 2018 zullen wij de uitvoering van het beleidsplan Armoedebestrijding evalueren.

De kwijtschelding van gemeentelijke belastingen (rioolheffing en afvalstoffenheffing) gaat in 2017 gewoon door.

2.2.2.8 Speerpunt Voldoende bewegen

Wat willen we bereiken

De gemeente bevordert dat jong en oud voldoende beweegt en bevordert een gezonde leefstijl. De inzet van het college zit vooral op breedtesport.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college ziet het maatschappelijk belang van sport in het kader van preventie en ter bevordering van gezondheid voor de doelgroepen: jeugd, mensen met een beperking en ouderen. Daarbij is de inzet van het college met name gericht op activiteiten, de "stenen" zijn daarbij volgend. De gemeente neemt in 2013-2016 deel aan het uitvoeringsprogramma Noord Veluwe Sport! Er wordt een sportvisie 2016-2020 opgesteld. Indien de rijks gelden van de combinatiefunctionarissen eindigen, stopt tevens de gemeentelijke bijdrage hiervoor. Het college stelt onder andere ter bevordering van de gezonde leefstijl een Nota gezondheidsbeleid op voor 2014-2018.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 wordt uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma nota Beheer en exploitatie sportaccommodaties, welke in 2016 zal worden vastgesteld.

In 2017 wordt uitvoering gegeven aan de nota Sportvisie 2016-2020.

Na dat in 2016 de opvolger van de huidige nota Gezondheidsbeleid is vastgesteld, zal deze in 2017 uitgevoerd worden met de start van het Activiteitenplan.

2.2.2.9 Speerpunt Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken

De gemeente beschikt over goede sportaccommodaties en geeft uitvoering aan het vastgestelde accommodatiebeleid "Synergie in vastgoed". De gemeente beschikt over een goed instructie- en sportbad voor jongeren, verenigingen en ouderen. Daarbij worden de gemeentelijke exploitatielasten omlaag gebracht.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Er komt een onderzoek naar de mogelijkheden van "het op afstand zetten" van de gemeentelijke sportaccommodaties, waaronder het zwembad. Daarnaast stimuleert het college de zelfredzaamheid van verenigingen op het gebied van onderhoud. Het college bereidt besluitvorming voor over de toekomst van het zwembad en de sporthal Calluna.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In Q1 2017 zal het schetsontwerp, plus kostenraming, worden vervaardigd. In Q2 2017 kan de raad een besluit nemen over de aanbesteding renovatie en / of nieuwbouw zwembad en sporthal Calluna. Vervolgens zal in 2017 / 2018 daadwerkelijk de "schop in de grond gaan".

Op basis van het Uitvoeringsprogramma nota Beheer en exploitatie sportaccommodaties zal in 2017 het beheer van de sportaccommodaties verder geïmplementeerd worden.

2.2.2.10 Speerpunt Huis van Bestuur en Cultuur

Wat willen we bereiken

Het omvormen van welzijnsaccommodaties, culturele accommodaties en gemeentehuis naar één accommodatie waar bestuur en cultuur onderdak vinden.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

De raad heeft op 11 oktober 2012 ingestemd met het omvormen van De Dialoog naar een cultuurhuis (het Huis van Bestuur en Cultuur). Leidend hierbij is het vastgestelde accommodatiebeleidsplan uit oktober 2012. Het college geeft hieraan nadere invulling door eerst te besluiten welke functies onderdak krijgen in dit huis. Daarbij worden in ieder geval de bibliotheek, het muziekonderwijs, welzijnswerk en de volksuniversiteit betrokken. Het gemeentehuis wordt ingericht op basis van een werkplekconcept volgens Het Nieuwe Werken. De huidige kantoorfuncties in De Dialoog kunnen dan mogelijk worden verplaatst naar de backoffice van het gemeentehuis. De invulling van de resterende ruimten in het gemeentehuis bezien wij met creatief ondernemerschap met als inzet om deze ruimten nog te verhuren aan maatschappelijke en/of commerciële verhuurders. Na de besluitvorming over de deelnemende functies wordt gewerkt aan een programma van eisen op basis waarvan het definitieve budget wordt bepaald.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Na vaststelling van het Programma van Eisen Huis van Bestuur en Cultuur zal in 2016 nadere uitwerking plaatsvinden. Vervolgens zal in Q1 2017 het schetsontwerp, inclusief kostenraming, vervaardigd worden. Tevens zal een kredietaanvraag voor de realisatie van het Huis van Bestuur en Cultuur aan de raad worden aangeboden en zal de aanbesteding ter hand worden genomen. Ten slotte zal in 2017 / 2018 de daadwerkelijke realisatie starten.

2.2.2.11 Speerpunt Accommodatiebeleid

Wat willen we bereiken

Uitvoering geven aan het vastgestelde accommodatiebeleid "Synergie in vastgoed".

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college zet de projecten uit het accommodatiebeleid voort. Daarbij gaat het in dit kader om de projecten Pretoriusplein, De Goede Herderschool, wijkvoorziening West en de professionalisering van de vastgoedorganisatie. Overige projecten zijn het Huis van Bestuur en Cultuur en de Sportaccommodaties. Deze zijn als separaat speerpunt aangemerkt. Naast het uitvoeren van genoemde projecten zal ook gewerkt worden aan een visie op cultuur en peuterspeelzaalwerk. Dat is namelijk mede bepalend voor de invulling van onderwijshuisvesting en maatschappelijke functies.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 zal de nieuwbouw van de Prins Willem Alexander school worden afgerond.

In 2017 zal de nieuwbouw van De Goede Herderschool worden afgerond.

In Q1 2017 zal de raad worden aangeboden een visiedocument (groei / krimp) huisvesting basisonderwijs.

Naar verwachting zal in 2018 duidelijkheid komen en besluitvorming door de raad kunnen plaatsvinden over de Sterrenschool.

In 2017 zal er duidelijkheid zijn en uitvoering gegeven worden aan het voorzieningenniveau in de wijk West / verplaatsing van De Parasol.

In 2017 zal de besluitvorming over de uitkomsten van het deelproject Professionalisering vastgoedorganisatie plaatsvinden.

In 2017 werken wij aan de uitwerkingsmaatregelen omvorming kinderopvang / peuterspeelzaalwerk, waarna in 2018 gestart kan worden met een nieuwe vorm van peuteropvang.

2.2.2.12 Speerpunt Versterking vrijwillige inzet en informele zorg

Wat willen we bereiken

Vrijwilligers, mantelzorgers en burgers ondersteunen en hun zelfregie vergroten.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college stimuleert en ondersteunt actief vrijwilligers en mantelzorgers bij hun werkzaamheden, inclusief respijtzorg.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Uitvoering geven aan het beleidskader Vrijwillige inzet & informele zorg 2015-2018, dat in 2015 vastgesteld is. Uitvoering geven aan het Werkprogramma Informele zorg 2017.

Nadat in 2014 (zorg)vrijwilligers en mantelzorgers van Ermelo hebben aangegeven waaraan zij behoefte hebben en deze aandachtspunten in het nieuwe beleidskader Vrijwillige inzet & informele zorg 2015-2018 zijn vastgelegd, is in 2015 samen met ondersteunende organisaties gewerkt aan het opstellen van het Werkprogramma vrijwillige en informele inzet 2015-2018. Dit heeft geleid tot een achttal gehonoreerde projecten die in 2016 door meerdere organisaties, zowel professionele als vrijwillige en burgerinitiatieven, uitgevoerd worden.

Halverwege 2016 wordt een nieuwe ronde met alle ondersteunende organisaties gestart om nieuwe projectvoorstellen voor 2017 in te dienen. De projecten worden uitgevoerd binnen de beschikbare middelen. In 2015 is de mantelzorgwaardering vormgegeven. Dit was een nieuwe gemeentelijke taak en dit zal in 2017 voortgezet worden.

In 2016 wordt gekeken in hoeverre het bestaande aanbod van respijtzorg aangevuld kan worden met lokale voorzieningen en wordt het lokale servicepunt mantelzorg verder geïntegreerd met de welzijnsorganisatie SWE.

2.2.2.13 Speerpunt Cultuur

Wat willen we bereiken

Gesubsidieerde culturele voorzieningen moeten bijdragen aan met name educatie op het gebied van culturele vorming van kinderen, jongeren en mensen met beperking. Voorzieningen voor volwassenen dienen in beginsel zelfbekostigend te zijn.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het beleid van het college is primair gericht op het ondersteunen van activiteiten gericht op de doelgroepen (mensen) boven het in stand houden van gebouwen (stenen). Het beleid ten aanzien van gesubsidieerde culturele voorzieningen wordt herzien met betrekking tot de gesubsidieerde activiteiten en huisvesting.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Op basis van de in 2016 vast te stellen Cultuurnota zullen wij in 2017 het uitvoeringsprogramma Cultuurnota 2016-2020 ter hand nemen.

Met de gesubsidieerde instellingen worden de komende jaren nadere afspraken gemaakt over de maatschappelijke effecten waaraan zij een bijdrage leveren. Wij bevorderen daarbij cultureel ondernemerschap.

2.3 Programma ECONOMIE

2.3.1 Algemeen

Het programma Economie is als volgt opgebouwd:

Raadscommissie
Commissie Infrastructuur & Ruimte
Commissie Samenleving en Maatschappij
Commissie Bestuur en Middelen

Portefeuillehouders
mr. J. van den Bosch
J. van Eijdsen
mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Speerpunten	Portefeuillehouder
Economie	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Stimuleren van het verstevigen van de economische structuur	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Stationsomgeving toezicht	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Veldzicht-Noord vierde fase	mr. J. van den Bosch
Kerkdennen	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Glasvezel	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Toerisme en recreatie	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Vitale Vakantieparken	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
Strand Horst	J. van Eijdsen

Producten	Portefeuillehouder
667 Toerisme en recreatie	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
668 Economische zaken	mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Voor de Programmabegroting 2017-2020 worden thans geen nieuwe speerpunten geïntroduceerd.

2.3.2.1 Speerpunt Economie

Wat willen we bereiken

In Ermelo willen wij op het gebied van Economie en Toerisme & Recreatie dat wat goed gaat verstevigen en vernieuwen en inzetten op verbetering waar mogelijk. In het Economisch Programma 2015-2018 hebben wij de volgende strategische doelen vastgesteld:

- het versterken van de economische structuur;
- het geven van ruimte voor ondernemerschap en starters;
- het profileren van Ermelo en het profileren van de regio;
- het verbeteren van het vestigingsklimaat;
- het stimuleren van verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Inhoud.

Wij hebben in het Economisch Programma 2015-2018 aan de te bereiken doelen en speerpunten prestatie-indicatoren gekoppeld, zodat wij het resultaat van het Economisch Programma 2015-2018 kunnen monitoren.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Wij voeren in 2017 de strategische agenda Economisch Programma 2015-2018 uit.

In Q1 2017 zal de tussenevaluatie Economisch programma aan de raad worden aangeboden.

2.3.2.2 Speerpunt Stimuleren van het verstevigen van de economische structuur

Wat willen we bereiken

Verbreden van economische portfolio door slimme cross-overs en inzet op potentie van sectoren.

Inhoud.

Wij verstevigen de accountaanpak zorg en defensie en cross-over profit en non-profit; zorg/defensie en bedrijfsleven.

Wij zetten in op kwalitatief voldoende en voldoende gevarieerd aanbod van werklocaties. Wij creëren gunstige omstandigheden voor het laten vestigen van zakelijke dienstverlening en plegen acquisitie. En wij onderzoeken of een bedrijfsverzamelgebouw versterkend kan werken op de vestiging van zakelijke dienstverlening en/of het faciliteren van ZZP'ers.

Wij creëren een mogelijke broedplaats voor nieuw en groeiend ondernemerschap. Vooral voor de ontwikkeling van de zorg is het goed nieuwe concepten uit te kunnen proberen en "vrije ruimte" te creëren om dingen uit te proberen waarvan er ook een aantal kunnen mislukken.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Na een verkenning in 2015 verstevigen wij in 2016 en 2017 de cross-over aanpak.

2.3.2.3 Speerpunt Maatschappelijk Verantwoord ondernemen

Wat willen we bereiken

Ermelo wil een inclusieve samenleving zijn waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt deelnemen, in welke vorm dan ook.

Inhoud.

Wij stellen het Kader Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) op met bijvoorbeeld een verkenning voor een innovatiefonds sociaal ondernemen, verkenning invoer PSO-keurmerk (prestatieladder sociaal ondernemerschap), het laten zien van good practice en businesscase.

In het kader van de Participatiewet zet Ermelo een werkgeversdienstverlening op waarin wij sociale- en economische doelen delen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Ook in 2017 stimuleren wij ondernemers mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in hun bedrijf werkzaam te hebben en te houden. Het aantal bedrijven breidt uit.

In 2017 geven wij uitvoering aan de Stimuleringsagenda Sociaal ondernemerschap.

2.3.2.4 Speerpunt Stationsomgeving toezicht

Wat willen we bereiken

De realisatie van een bewaakte fietsenstalling voor inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Inhoud.

In samenwerking met samenwerkingspartners opstellen van een rendabele businesscase en het in uitvoering brengen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Afhankelijk van de businesscase kan in 2017 gestart worden met de uitvoering toezicht Stationsomgeving.

2.3.2.5 Speerpunt Veldzicht Noord vierde fase

Wat willen we bereiken

Een nieuw bestemmingsplan Veldzicht Noord vierde fase, om uitbreiding van het bedrijventerrein Veldzicht te realiseren.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college stelt een bestemmingsplan Veldzicht Noord vierde fase op. Deze wordt door de raad vastgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Om te komen tot de vaststelling van dit bestemmingsplan doorlopen wij op dit moment een (onderhandelings)proces om te komen tot minnelijke overeenstemming met de grondeigenaren/bewoners en de zelfrealiserende partijen in het plangebied. Dit proces maakt dat een concrete planning moeilijk in te schatten is. Eerst nadat bij alle partijen overeenstemming binnen bereik ligt, dan wel de raad besloten heeft het onteigeningsproces te starten, zullen wij een ontwerpbestemmingsplan en eventueel een exploitatieplan ter inzage leggen. In de raad van 17 maart 2016 bent u geïnformeerd en heeft u besluiten genomen. Wij verwachten dat de raad in 2017 het bestemmingsplan kan vaststellen.

2.3.2.6 Speerpunt Kerkdennen

Wat willen we bereiken

Transformatie Kerkdennen naar een lichtere vorm van bedrijvigheid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college stelt een verkleuringsnotitie op waarin het toekomstige wensbeeld wordt vastgelegd om te kunnen anticiperen op mogelijke gebiedsontwikkelingen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Nadat in 2016 zijn afgerond het PID en de Verkleuringsnotitie volgen in 2016 / 2017 eventuele uitvoeringsacties. Als uitgangspunten voor Kerkdennen hanteren wij:

- de bedrijfsfuncties voor Kerkdennen blijven behouden;
- wij hebben de wens om te evolueren naar lichtere bedrijvigheid;
- wij voeren geen actief grondbeleid in dit gebied.

2.3.2.7 Speerpunt Glasvezel

Wat willen we bereiken

Wij optimaliseren de digitale bereikbaarheid van bedrijventerreinen en het buitengebied van Ermelo.

Inhoud.

Door partijen bij elkaar te brengen, behoefte te laten inventariseren en te zoeken naar voldoende potentie, jagen wij de uitrol van breedband aan op bedrijventerreinen, buitengebied en recreatieterreinen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Wij stimuleren vragenbundeling, leggen verbinding met de Stichting Breedband om mogelijkheden uit te nutten en daar waar voldoende kansen liggen faciliteren wij. Ook de provincie is hierin een partner. Wij zetten hier ambtelijke capaciteit op in. In 2017 werken wij aan besluiten inzake de facilitering van eventuele vraagbundelingstrajecten. In 2017 zal ook CIF-glasvezel gaan spelen. CIF = Communication Infrastructure Fund.

2.3.2.8 Speerpunt Toerisme en recreatie

Wat willen we bereiken

Het toeristisch en recreatief profiel van Ermelo kan verstevigd worden. Ermelo kent een aantrekkelijk en mooi buitengebied, maar kan winnen in aantrekkelijkheid. En ze kan haar waarde beter vermarkten. Ermelo kan winnen aan aantrekkelijkheid door meer variatie en modernisering van verblijfsmogelijkheden.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college ontwikkelt een stimuleringsagenda voor toerisme en recreatie in brede zin. Hierin zetten wij in op modernisering, promotie en marketing: promotie Ermelo Buitenleven. Ermelo Buitenleven is een initiatief waarin de VVV, lokale ondernemers en de gemeente samenwerken om Ermelo als recreatiegemeente beter op de kaart te zetten. In de agenda zetten wij in op:

- verblijfsrecreatie;
- promotie en marketing;
- recreatievriendelijke gemeente;
- dagrecreatie;
- toeristische infrastructuur.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 wordt uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Stimuleringsagenda Toerisme en Recreatie 2015-2018.

In Q2 2017 zal de evaluatie en voortgangsrapportage Stimuleringsagenda Toerisme en Recreatie worden uitgevoerd.

2.3.2.9 Speerpunt Vitale vakantieparken

Wat willen we bereiken

Modernisering van de verblijfsrecreatie op de vakantieparken. Revitalisering van de verblijfsrecreatiesector door:

- Recreatieondernemers waar mogelijk meer ruimte te geven voor ontwikkeling;
- Bedrijven waar geen recreatie meer plaatsvindt om te vormen naar andere functies.

Inhoud.

Wij geven, conform het projectplan Kwaliteitsimpuls Verblijfsrecreatie, gezamenlijk met de ondernemers lokale invulling aan het vitaliseren van de vakantieparken en nemen deel aan het regionale programma Vitale Vakantieparken.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 zal gewerkt worden aan de uitvoering van de toekomstvisie op de verblijfsrecreatie, de verdere uitwerking van de publieke en private instrumenten en aan maatwerkoplossingen voor de ontwikkeling en transformatie van vakantieparken.

2.3.2.10 Speerpunt Strand Horst

Wat willen we bereiken

Recreatieve functie Strand Horst versterken.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college faciliteert actief particulier initiatief voor de verdere ontwikkeling van Strand Horst. De basis voor de ontwikkelingen is de vastgestelde visiekaart Strand Horst. Het college zet in op een juist verwachtingenmanagement naar de raad ten aanzien van mogelijkheden, die de gemeente kan bewerkstelligen. Het college zet in op behoud van de openbare toegankelijkheid van het strand.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Wij gaan voor een actieve inzet ter stimulering en facilitering van private ontwikkelingsinitiatieven en een voortgezette inzet op het ontwikkelingsinitiatief hotelaccommodatie.

In Q1 2017 kunnen het BeeldkwaliteitsPlan en het bestemmingsplan vastgesteld worden door de raad.

2.4 Programma BESTUUR & DIENSTVERLENING

2.4.1 Algemeen

Het programma Bestuur & Dienstverlening is als volgt opgebouwd:

Raadscommissie
Commissie Bestuur en Middelen

Portefeuillehouders
A.A.J. Baars
mr. J. van den Bosch
J. van Eijdsden
mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
A.L. Klappe

Speerpunten	Portefeuillehouder
Veiligheid en handhaving	A.A.J. Baars
Brandweer	A.A.J. Baars
Ermelo zelfstandig	A.A.J. Baars
Intergemeentelijke samenwerking versterken	Allen
Organisatieontwikkeling	A.A.J. Baars
Dienstverlening	A.A.J. Baars
Ombuigingen en bezuinigingen	J. van Eijdsden

Producten	Portefeuillehouder
660 Bestuursorganen	A.A.J. Baars
661 Ondersteuning Raad	A.A.J. Baars
662 Ondersteuning College en Directie	A.A.J. Baars
663 Burgeraangelegenheden	A.A.J. Baars
664 Algemene bestuurlijke aangelegenheden	A.A.J. Baars
665 Brandweer en rampenbestrijding	A.A.J. Baars
666 Openbare orde en veiligheid	A.A.J. Baars
669 Nutsbedrijven	A.A.J. Baars
675 Wet WOZ	J. van Eijdsden
676 Algemene belastingen	J. van Eijdsden
677 Overige algemene dekkingsmiddelen	J. van Eijdsden
Handhaving (bouwen, wonen, ro, milieu, horeca, parkeren, groen)	A.A.J. Baars
Milieu (bestuur ODNV)	J. van Eijdsden

Voor de Programmabegroting 2017-2020 worden thans geen nieuwe speerpunten geïntroduceerd. De verwachting is dat het speerpunt Brandweer voor 2017 volledig afgerond zal zijn.

2.4.2 Speerpunten

2.4.2.1 Speerpunt Veiligheid en handhaving

Wat willen we bereiken

Een veilige leefomgeving in Ermelo, rechtszekerheid voor burgers en een voorspelbare overheid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college zet bij het opstellen van het handavingsplan en veiligheidsbeleid in op de thema's veiligheid op straat, veiligheid in de wijk, veiligheid in het verkeer en het tegengaan van overlast en zwerfvuil. Tevens vindt extra controle plaats op de naleving van bestemmingsplannen. Daarbij is preventie een terugkerend aspect. Het college stelt een integraal handavingsplan vast. Het thema veiligheid komt tevens terug in het uitvoeringsprogramma GVP en de onderhoudsplannen openbare ruimte van de gemeente Ermelo. De burgemeester blijft handhaven op het alcoholverbod. In de nieuw op te stellen nota Gezondheidsbeleid wordt ingezet op preventie op drugs en overmatig alcoholgebruik. Het college continueert de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 wordt uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma IVP.

2.4.2.2 Speerpunt Brandweer

Wat willen we bereiken

Voorkomen en bestrijden van branden en inzet bij calamiteiten/rampen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Door de regionalisering (VNOG) is de directe invloed van de gemeente(raad) op de brandweer gewijzigd. In de komende periode blijft het college werken aan behoud van de clusterstructuur (Ermelo maakt onderdeel uit van het cluster West) en het terugdringen van loze uitrukken. Om de lokale brandweer op sterkte te houden dienen er de komende periode nieuwe vrijwilligers geworven te worden.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Voor het jaar 2017 staan er geen verdere acties gepland. Vanzelfsprekend blijven brandweeraangelegenheden onze aandacht houden.

Hiermee is dit speerpunt voor 2017 afgerond.

2.4.2.3 Speerpunt Ermelo zelfstandig

Wat willen we bereiken

De gemeente Ermelo blijft bestuurlijk zelfstandig.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Zowel op rijksniveau als op provinciaal niveau wordt de discussie rondom de toekomstige bestuurlijke organisatie van Nederland gevoerd. Deze discussie zal ook Ermelo niet voorbijgaan. Momenteel voert de provincie samen met de VNG Gelderland het project "Sterk lokaal bestuur in Gelderland" uit. Het college betreft het Ermelose maatschappelijke middenveld en de raad bij de onderzoeksfase van dit project.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

Wij zullen ook in 2017 eventuele (voorgenomen) besluiten van de provincie Gelderland, als uitvloeisel van het rapport "Sterk bestuur in Gelderland", actief blijven volgen en zullen ons actief in blijven zetten voor een autonoom Ermelo.

Wat willen we bereiken

Om de taken zelfstandig en naar behoren uit te kunnen voeren is intensivering van de intergemeentelijke samenwerking noodzakelijk.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

De gemeente Ermelo werkt op meerdere terreinen samen met buurgemeenten. Het college wil deze deelname voortzetten en intensiveren. Zo zet het college het aangegane bestuursconvenant Strategische Alliantie Veluwe Noord (SAVN) voor de contractperiode van 3 jaar voort. Ook bij de uitvoering van bestaande en nieuwe taken werkt de gemeente samen met de buurgemeenten. De in 2014 met de gemeenten Harderwijk en Zeewolde in het verband van Meerinzicht gestarte samenwerking ter uitvoering van bedrijfsvoeringstaken (PIOFACH) wordt uitgebreid. Ook in EHZ-verband wordt de samenwerking in het Sociaal Domein verder ontwikkeld en vormgegeven. Op basis daarvan wordt de toekomst van de huidige Sociale Dienst Veluwerand en de relatie met de sociale werkbedrijven (InclusiefGroep en Proson) geëvalueerd. Het college geeft verder vorm aan het raadsbesluit van 13 maart 2014 waarin acties worden benoemd om de sturing van de raad op gemeenschappelijke regelingen vorm te geven. Daarbij betreft het college ook de notitie "Met Ermelo Verbonden" inzake verbonden partijen.

Stand van zaken.

Op 20 maart 2015 hebben de colleges van de RNV-gemeenten plus de gemeenten Hattem en Heerde besloten te komen tot een transformatie van de RNV tot RNV 3.0. De gedachte is om de strategische en beleidsmatige taken die nu zijn ondergebracht in de strategische alliantie en de Regio Noord-Veluwe te integreren in de RNV 3.0. Bij strategie en beleid gaat het om voorbereiding, waarbij de gemeentebesturen lokaal bevoegd zijn tot besluitvorming en met ruimte voor lokale invulling. Voor de operationele uitvoerende taken creëren wij ruimte voor een cafetariamodel voor het al dan niet onderbrengen van taken in de RNV 3.0. De gemeenten respecteren de verschillende oriëntaties als gevolg van sociaal-culturele en/of geografische omstandigheden, maar zijn het eens dat als een eenheid naar buiten getreden moet worden.

Op 11 januari 2016 hebben de colleges van de RNV-gemeenten plus Hattem en Heerde afgesproken de strategische samenwerking te intensiveren in RNV 3.0. Het integreren van de Strategische Alliantie Veluwe Noord en de Regio Noord Veluwe, wat betreft de onderdelen strategie en beleid, is hierbij uitgangspunt. Ermelo en Harderwijk hebben aangegeven geen gebruik te willen maken van het cafetariamodel en de uitvoerende werkzaamheden binnen het Sociaal Domein. De raden van Putten, Oldebroek en Nunspeet hebben, naar aanleiding van de uitkomsten van 11 januari 2016, uitspraken gedaan over RNV 3.0 waardoor de voortgang om te komen tot RNV 3.0 vertraagd wordt. Momenteel voeren de 8 burgemeesters overleg over de opdracht om te komen tot RNV 3.0.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

In 2017 wordt de uitvoeringsorganisatie Sociaal Domein geoperationaliseerd.

Ermelo en Harderwijk treden uit de huidige RNV-regeling en brengen de werkzaamheden onder in EHZ-verband of elders.

In 2017 is Meerinzicht verder ingericht en operationeel.

In 2017 worden voorbereidingen getroffen om de samenwerking met Harderwijk voor wat betreft de werkzaamheden van het team Wijkservice gestalte te geven. Bij deze ontwikkeling wordt tevens de ontwikkeling van een gezamenlijke milieustraat meegenomen.

Wat willen we bereiken

De transformatie naar regiegemeente met een professionele ambtelijke organisatie.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college ontwikkelt een visie op de beoogde transformatie naar een regiegemeente Ermelo. De visie vormt de basis voor de transformatie van de gemeentelijke organisatie naar een meer professionele, flexibele toekomstgerichte ambtelijke organisatie. De visie bevat een financiële paragraaf waarin wordt ingegaan op de wijze van invullen van de bezuinigingstaakstelling en mogelijke (incidentele financiële) ondersteunings- en/of stimuleringsmiddelen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

- De transformatie naar "regiegemeente" (zoals besproken in de bijeenkomst van 4 maart 2016) wordt voorgezet, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. Dit betekent het volgende:
  - Per majeur beleidsonderwerp / dossier zal in het prilste stadium aan de raad worden voorgelegd op welke wijze gestalte gegeven kan worden aan de regievoering en de consequenties voor het besluitvormingsproces daarvan.
  - De kwaliteit van het opdrachtgeverschap en de eisen waaraan opdrachtnemers moeten voldoen worden verder uitgewerkt aan de hand van de ervaringen die zijn opgedaan.
  - Er worden trainings- en opleidingstrajecten uitgevoerd gericht op het ontwikkelen en versterken van de communicatieve vaardigheid van de gehele organisatie en van het opdrachtgeverschap.
  - Het strategisch personeelsplan wordt afgestemd op deze ontwikkeling.
- In samenspraak met de raad zal worden bezien hoe de "regievoering" op gemeenschappelijke uitvoeringsorganisaties als EHZ-sociaal domein, Meerinzicht en in de toekomst wijkservice gestalte kan krijgen.
- Met de raad zal tenminste eenmaal een evaluerende en lerende bijeenkomst worden belegd in hoeverre bestuur en organisatie zich ontwikkelen naar "regiegemeente".

De grootste risico's in deze ontwikkeling zijn:

- elkaar te weinig "leertijd" geven;
- interne weerstand als gevolg van onvoldoende bestuurlijk en management draagvlak;
- gebrek aan bestuurlijke sturingsmogelijkheden ten aanzien van het functioneren van de regionale uitvoeringsorganisaties.

Een verandering als deze leidt tot initiële transitiekosten en structurele kosten voor nieuwe functies die thans nog niet in de organisatie aanwezig zijn. Dit verhoudt zich niet tot de deels nog openstaande bezuinigingstaakstelling op de bedrijfsvoering (in brede zin). Deze dient dan ook te vervallen. Vrijkomende middelen in de bedrijfsvoering (in brede zin) zullen ingezet worden voor de ontwikkeling van een dienstverlenende "regiegemeente".

2.4.2.6 Speerpunt Dienstverlening

Wat willen we bereiken

Integrale sturing op adequate dienstverlening aan en vermindering van regeldruk voor bedrijven en inwoners.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college zet het lean werken voort in de periode 2014-2018, primair gericht op processen die burgers direct aangaan. De doelstelling van lean werken is: een betere kwaliteit in een kortere doorlooptijd tegen lagere kosten. Dat gebeurt door het vereenvoudigen van werkprocessen. De standaardvergunningen worden door middel van het lean-principe bekeken. Gestreefd wordt naar het aanpassen van werkprocessen om standaardvergunningen binnen twee weken te verlenen. Deregulering is uitgangspunt bij het opstellen van verordeningen en beleidsregels.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

De verbrede visie op Dienstverlening & Participatie (vast te stellen in 2016) is vertaald naar een breed Uitvoeringsprogramma Dienstverlening & Participatie dat:

- Concreet uitvoering geeft aan de transformatie naar "regiegemeente" op de majeure beleidsonderwerpen / dossiers.
- Voorziet in een klantgerichte en klantvriendelijke ingerichte organisatie voor de verkrijging van overheidsdiensten en -producten, waarin de aanbevelingen uit het rapport van de rekenkamercommissie "Publieke Dienstverlening in Ermelo" zijn verwerkt.
- Voorziet in een toegankelijke en begrijpelijke overheidscommunicatie (intern en extern).

Het project Leanwerken wordt gedurende 2014-2018 voortgezet.

2.4.2.7 Speerpunt Ombuigingen en Bezuinigingen

Wat willen we bereiken

Een stabiele financieel gezonde gemeente met een structureel en reëel sluitende begroting.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018).

Het college besluit tot een mix van ombuigingen en bezuinigingen op financiële, organisatorische en inhoudelijke (beleids)taken, gericht op het realiseren van structureel meerjaren begrotingsevenwicht, waarin financiële ruimte is/ wordt gecreëerd voor investeringen in de toekomst.

In ieder geval voeren wij de volgende bezuinigingsmaatregelen door:

- een bezuiniging van 20% per 1 januari 2015 op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, openbare verlichting en speelvoorzieningen (is gerealiseerd);
- het inboeken van de besparingen door de samenwerking in "Meerinzicht" (is gerealiseerd);
- het invoeren van precariorechten voor nutsbedrijven (is gerealiseerd);
- het schrappen van de post nieuw beleid (is gerealiseerd);
- het schrappen van stelposten (is gerealiseerd);
- gesubsidieerde culturele voorzieningen; deze moeten bijdragen aan met name educatie op het gebied van culturele vorming van kinderen, jongeren en mensen met beperking. Voorzieningen voor volwassenen dienen in beginsel zelfbekostigend te zijn; op de gemeentelijke organisatie, zoals onder "organisatieontwikkeling" geformuleerd;
- incidenteel: het schrappen van de helft van de post onvoorzien van centrumontwikkeling (is gerealiseerd).

Wat gaan we daarvoor doen

Planning 2017 en verder.

- Eventueel noodzakelijke ombuigingen en bezuinigingen worden opgenomen in de meerjarenbegroting, met als uitgangspunt dat er sprake blijft van een structureel sluitende meerjarenbegroting.
- Nog in onderzoek zijnde ombuigingen en bezuinigingen worden met besluitvorming afgerond (Ombuigingstraject 2015-2016 "op de plank").
- Zo mogelijk wordt een structureel begrotingsoverschot gerealiseerd voor de Meerjarenbegroting 2018-2022 ten behoeve van de volgende raadsperiode.
- Vaststelling Programmabegroting 2017-2020 door de raad vóór 15 november 2016.

3. FINANCIËEL PERSPECTIEF

In dit hoofdstuk 3. FINANCIËEL PERSPECTIEF zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- 3.1. Budgettaire positie (totaal).
- 3.2. Budgettaire ontwikkelingen en risico's.
- 3.3. Rapportage huidige taakstellingen in de begroting.
- 3.4. Reservepositie.
- 3.5. Ombuigingstraject 2015/2016 "op de plank".

3.1 Budgettaire positie (totaal)

Basis is de Programmabegroting 2016-2019, aangevuld met de nadien uitgebrachte bestuursrapportages. De Programmabegroting 2016-2019 is op 15 oktober 2015 door de raad vastgesteld. De Eerste Bestuursrapportage 2015 (raad 2 juli 2015) was verwerkt in deze Programmabegroting 2016-2019.

Nadien zijn in 2015 uitgebracht de Tweede Bestuursrapportage 2015 (raad 19 november 2015) en de Derde Bestuursrapportage 2015 (raad 17 december 2015). In 2016 zijn uitgebracht de Eerste Bestuursrapportage 2016 (raad 17 maart 2016) en de Tweede Bestuursrapportage 2016 (raad 21 april 2016). Bij de behandeling van deze bestuursrapportages heeft de raad de bijbehorende begrotingswijzigingen vastgesteld. Met de vaststelling autoriseert de raad de desbetreffende kredieten en budgetten. De budgettaire gevolgen van de bestuursrapportages hebben gevolgen voor het financiële perspectief van Ermelo. Voor de jaren 2017 tot en met 2021 ziet het financiële perspectief er thans als volgt uit:

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
Uitkomst Programmabegroting 2016-2019	-1.168 V	-642 V	-429 V	146 N	146 N
Uitkomst Tweede Bestuursrapportage 2015	37 N	37 N	37 N	37 N	37 N
Uitkomst Derde Bestuursrapportage 2015	-67 V	-202 V	-154 V	-572 V	-572 V
Uitkomst Eerste Bestuursrapportage 2016	-18 V	-23 V	-24 V	-26 V	-26 V
Uitkomst Tweede Bestuursrapportage 2016	355 N	82 N	89 N	103 N	103 N
Uitkomst na Tweede Bestuursrapportage 2016 Deze budgettaire stand is door de raad geautoriseerd.	-861 V	-748 V	-481 V	-312 V	-312 V
Onderwerpen in de Pijplijn / claims:					
* Financieel verdeelmodel VNOG	71 N	100 N	100 N	100 N	100 N
* Gebruik duurzamere brandstof:					
▪ Hogere kosten	7 N	7 N	7 N	7 N	7 N
▪ Dekking uit de stelpost Prijsmutaties	-7 V	-7 V	-7 V	-7 V	-7 V
* Verzekeringen bestuurders (kortlevenrisico's / WAO)	20 N	20 N	20 N	20 N	20 N
* Nieuwe CAO 2016	220 N	220 N	220 N	220 N	220 N
* Precariobelasting (hogere metrages netwerken)	-97 V	-97 V	-97 V	-97 V	-97 V
* Dividendopbrengst BNG	-34 V	-34 V	-34 V	-34 V	-34 V
* Afboeken restant taakstelling op de bedrijfsvoering (in brede zin)	153 N	191 N	129 N	129 N	129 N
* Technische uitgangspunten Programmabegroting 2017-2020	178 N	295 N	260 N	225 N	245 N
Verwacht financieel perspectief per 31 maart 2016	-350 V	-53 V	117 N	251 N	271 N
Afwikkeling via reserve Programmabegroting 2016-2019	350 N	53 N	-117 V		
Financieel perspectief per 31 maart 2016	0	0	0	251 N	271 N

Conclusie.

Duidelijk is dat de gemeente Ermelo een financieel gezonde gemeente is en blijft. Het verwachte financieel perspectief is licht minder positief dan eerder was geprognosticeerd. Tot en met het begrotingsjaar 2019 is de begroting, door middel van de reserve Programmabegroting 2016-2019, budgettair sluitend. Eerst met ingang van het begrotingsjaar 2020 ontstaan er weer beperkte budgettaire tekorten. Tijdelijk kunnen deze tekorten in de Programmabegroting 2017-2020 ten laste van de reserves worden gebracht. Om uiteindelijk weer op een structureel sluitend meerjarenperspectief te komen, liggen er nog een aantal onderwerpen uit het Ombuigingstracject 2015/2016 "op de plank". In de Programmabegroting 2017-2020 zal verdere duidelijkheid over het financiële perspectief van Ermelo worden gegeven.

Jaarstukken 2015.

In Ermelo was het altijd gebruikelijk om de budgettaire gevolgen van de jaarrekening te verwerken in de kadernota. Doordat in 2016 de p&c-cyclus en -documenten zijn geoptimaliseerd, vindt dit thans niet meer plaats. Mede op grond van de nieuwe Financiële Verordening gemeente Ermelo (vastgesteld door de raad op 17 december 2015) zullen voortaan gelijktijdig met de jaarstukken ook de desbetreffende begrotingswijzigingen met betrekking tot de bestemming van het rekeningsaldo, de overlopende kredieten, de overlopende taken en budgetten (rekeningsaldobestemmende posten) en de eventuele gevolgen voor de reserves worden aangeboden. Concreet betekent dit dat u bij de vaststelling van de Jaarstukken 2015 (raad 30 juni 2016 / 7 juli 2016) ook de desbetreffende begrotingwijziging vaststelt.

Toelichting op de onderwerpen "in de pijplijn" / claims.

Financieel verdeelmodel VNOG.

In de Commissie Bestuur en Middelen van 15 februari 2016 en de raad van 17 maart 2016 is dit onderwerp behandeld. U heeft besloten om, onder voorwaarden, in te stemmen met de keuze voor verdeelmodel 3. Dit zal leiden tot budgettaire nadelen voor Ermelo. Eerst na de definitieve besluitvorming door het bestuur van de VNOG zullen wij de budgettaire gevolgen verwerken in de begroting.

Gebruik duurzamere brandstof.

Het huidige contract voor de levering van brandstof loopt op 1 juli 2016 af. Wij hebben besloten (dd 17 februari 2016) om over te schakelen naar het gebruik van duurzamere brandstof voor onze tractiemiddelen. Daar staat minder CO2 uitstoot tegenover. Inmiddels loopt een (Europees) aanbestedingstraject, samen met de gemeente Elburg. De verwachting is dat dit zal leiden tot hogere kosten ter grootte van ongeveer € 7.000,00. Wij zullen dit daadwerkelijk in de begroting verwerken als de uitkomsten van het aanbestedingstraject bekend zijn. De dekking zal dan komen uit de stelpost Prijsmutaties.

Verzekeringen bestuurders.

Momenteel wordt de verzekeringsportefeuille met betrekking tot de bestuurders tegen het licht gehouden. Thans zijn er nog geen verzekeringen afgesloten voor de onderdelen "kort leven" (nabestaandenpensioen tot AOW-gerechtigde leeftijd) en WAO. Ermelo is thans eigen risicodrager. Eerst wanneer deze beide verzekeringen daadwerkelijk worden afgesloten, zullen wij dit in de begroting verwerken.

Nieuwe CAO 2016.

Op 28 januari 2016 heeft de VNG een principeakkoord bereikt met de bonden voor een nieuwe CAO Gemeenten 2016. De nieuwe CAO loopt van 1 januari 2016 tot 1 mei 2017. De salarissen stijgen structureel met 3,4%, waarvan 3% per 1 januari 2016 en 0,4% per 1 januari 2017. In de begroting is op de stelpost Loonmutaties 2016 rekening gehouden met een CAO-stijging van 1% en 0,5% stijging sociale lasten en pensioenpremie. Derhalve zal als de nieuwe CAO 2016 definitief is geworden de stelpost Loonmutaties 2016 met 2% over de uitgebreide loonsom van € 11 mln. bijgeeraamd moeten worden. Dit leidt dan tot een structureel nadeel van € 220.000,00. Mogelijk komt er nog enige compensatie binnen de algemene uitkering.

Precariobelasting.

Thans is in de Begroting 2016 opgenomen een structurele raming ter grootte van € 1.238.000,00. Deze raming is gebaseerd op een schatting (benchmark) van het aantal metrages netwerken en een tarief van € 2,36 per meter. Eind februari 2016 is de werkelijke aangifte 2015 metrages van de diverse netwerkbedrijven ontvangen. Daaruit blijkt dat het werkelijk aantal metrages hoger ligt dan destijds werd ingeschat. Gevolg is dat de opbrengst Precariobelasting € 97.000,00 structureel hoger uitkomt. Hiermee komt de totale jaaropbrengst Precariobelasting uit op € 1.335.000,00. Wij gaan dit verwerken in de Derde Bestuursrapportage 2016.

Rondom de Precariobelasting spelen thans de volgende zaken:

1 Onzekere opbrengst.

Liander heeft al eerder aangegeven dat zij in bezwaar zal gaan tegen de aanslag voor het elektriciteitsnetwerk. Daarbij is ook van belang de rechtsgang van Liander tegen de gemeente Blaricum. In 2015 is Liander in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De verwachting is dat de Hoge Raad in het tweede kwartaal van 2016 een uitspraak zal doen. Op basis van de nieuwe totale opbrengst precariobelasting bedraagt het onzekere deel thans € 831.000,00, mogelijk nog aangevuld met een rentevergoeding. Dit zal worden opgenomen in de risicoparagraaf van de Programmabegroting 2017-2020.

2 Afschaffing precariobelasting.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (dr. R.H.A. Plasterk) heeft op 10 februari 2016 een brief gezonden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal. Deze brief is u in de Eerste Bestuursrapportage 2016 aangeboden.

De minister stelt in deze brief dat:

- De afschaffing van de precario op nutsnetwerken het beste kan worden geregeld bij een komende grotere hervorming/verruiming van het gemeentelijk belastinggebied.
- Er dit voorjaar een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer zal worden gezonden om er in ieder geval voor te zorgen dat met ingang van 1 januari 2017 de tarieven voor precario op nutsnetwerken niet verder oplopen en het aantal gemeenten dat deze vorm van precario heft niet verder stijgt.
- Het bovengenoemde wetsvoorstel uit zal gaan van afschaffing van de precariobelasting, maar het de gemeenten nog tien jaar de mogelijkheid biedt om maximaal het op 1 januari 2016 in hun gemeente geldende tarief te hanteren.
- De periode van tien jaar bekort kan worden bij een grotere hervorming/verruiming van het gemeentelijk belastinggebied.

In deze Kadernota 2017 spelen wij al deels in op de bovengenoemde ontwikkelingen. Zo wordt in deze kadernota voorgesteld om het stijgingspercentage Precariobelasting 2017 op 0 te zetten.

De Staatssecretaris van Financiën heeft via een kamerbrief van 8 december 2015 toegezegd dat het Kabinet voor de zomer van 2016 met een voorontwerp van een wetsvoorstel zal komen voor de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied, onder gelijktijdige verlaging van de inkomstenbelasting met € 4 miljard. De verwachting is dat een aantal kleinere gemeentelijke belastingen wordt afgeschaft. Bijvoorbeeld de toeristen- en forensenbelasting. Daarnaast zullen mogelijk nieuwe gemeentelijke belastingen worden geïntroduceerd, zoals een verblijfsbelasting en een ingezettenebelasting, en wordt de heffing van OZB mogelijk verruimd. De algemene verwachting is ook dat dit gepaard zal gaan met een korting op de algemene uitkering. Wij wachten de voorstellen van het Kabinet af en zullen te zijner tijd de gevolgen voor Ermelo inventariseren en u voorstellen aanbieden. Dit is ook de reden waarom het onderzoek naar de toeristen- en forensenbelasting voorlopig is stilgezet en wij voor beide belastingen voor 2017 geen verhoging voorstellen.

Dividendopbrengst BNG.

In de huidige begroting is een dividendopbrengst geraamd ter grootte van € 43.000,00. Deze raming was gebaseerd op de dividenduitkering over 2014. Recent heeft de BNG bekend gemaakt dat de dividenduitkering over 2015 zal bedragen (75.075 aandelen x € 1,02) € 77.000,00 (afgerond). Dit betekent dat de inkomstenraming met € 34.000,00 bijgeraamd kan worden. Zodra de dividenduitkering definitief is, zullen wij dit in de begroting verwerken.

Taakstelling op de bedrijfsvoering (in brede zin) / Organisatieontwikkeling.

Deze taakstelling op de bedrijfsvoering betreft het restant uit het Coalitieakkoord 2014-2018 ter grootte van € 0,4 mln.

De taakstellingen op de bedrijfsvoering (in brede zin) bestaan uit meerdere onderdelen.

In het eerste Ombuigings- en bezuinigingstraject 2012-2015 was een taakstelling opgenomen ter grootte van € 1 mln. Deze taakstelling is volledig gerealiseerd.

In het tweede Ombuigings- en bezuinigingstraject 2013-2014 was geen taakstelling op de bedrijfsvoering opgenomen, maar is op eigen initiatief toch een bezuiniging van € 260.000,00 op de bedrijfsvoering gerealiseerd. Als derde onderdeel is in het Coalitieakkoord 2014-2018 een taakstelling op de bedrijfsvoering opgenomen van € 400.000,00. Deze taakstelling is inmiddels deels gerealiseerd.

Feitelijk betekent dit, puur cijfermatig gezien, dat de opgelegde taakstelling bedroeg € 1.400.000,00 en dat in totaliteit thans is gerealiseerd € 1.531.000,00 (gemiddeld / structureel). Hiermee is ruimschoots voldaan aan de opdracht. Dit betekent dat het restant van de taakstelling thans afgeboekt kan worden. Handhaving van het restant en realisering hiervan is vrijwel onmogelijk zonder directe gevolgen voor de voortgang van projecten en activiteiten.

Er wordt thans in alle gremia gesproken over de rol van de gemeente Ermelo als zijnde een "regiegemeente". Er wordt gewerkt aan de organisatie-ontwikkeling en het hiervoor benodigde Strategisch Personeels Plan. Deze veranderingen zullen leiden tot initiële transitiekosten en structurele kosten voor nieuwe functies, die thans nog niet in de organisatie aanwezig zijn. In de begroting zal een en ander nader aan de orde worden gesteld.

Naast de hierboven genoemde taakstellingen op de bedrijfsvoering is er ook nog € 355.000,00 binnen Meerinzicht bezuinigd. Feitelijk is dit ook een bezuiniging op de Ermelose bedrijfsvoering.

Technische uitgangspunten Programmabegroting 2017-2020.

Dit betreft de ramingen van de stelpost Loonmutaties 2017, de stelpost Prijsmutaties 2017, de stelpost Volumeontwikkeling 2017, de stelpost Indexering GR's en de stelpost Indexering subsidies 2017. De dekking komt uit de correctie 2017 op de OZB en de hondenbelasting. Daarnaast uit de stelpost Nominale ontwikkelingen algemene uitkering. Dit laatste is de loon- en prijscompensatie binnen de algemene uitkering voor 2017. Door de lage compensatie binnen de algemene uitkering en een afname van de omvang van de algemene belastingen, waarover compensatie kan worden berekend, ontstaat er een structureel nadeel. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

3.2 Budgettaire ontwikkelingen en risico's

In de Jaarstukken 2015 is in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing de risico-inventarisatie opgenomen. Ermelo kent een risico-omvang ter grootte van € 8,6 mln. Op basis van de risicosimulatie is berekend dat wij een bedrag ter grootte van € 4,7 mln. beschikbaar moeten hebben in de Algemene reserve (weerstandscapaciteit). Dit bedrag is ook daadwerkelijk beschikbaar in deze reserve.

Naast risico's zijn er ook vanuit onze ambitie onderwerpen waarvan de verwachting is dat zij de komende jaren mogelijk (extra) geld zullen gaan vragen.

Omschrijving	Incidenteel (I) / structureel (S)	Ambitie (A) / risico (R)
Programma Ruimte & Infrastructuur		
Evaluatie bermen fase I en planning fase II en III	I	A
Vervanging openbaar groen	S	A
Achterstallig onderhoud openbare ruimte	I / S	R
Vormgeving Programma Leefomgeving	I / S	A
Ondertunneling spoorweg (bij station)	S	A
Openbare verlichting	S	A
Beheer begraafplaats	S	A
Lagere legesopbrengst als gevolg van oude bestemmingsplannen	S	R
Uitvoeringsplan Horst en Telgt	I	A
Het Tonselse Veld (bezwaar en beroep)	I	R
Implementatie nieuwe Omgevingswet in 2018	I	A
Erfgoedbeleid naar aanleiding van nieuwe Erfgoedwet	I	A
Breed onderzoek huisvesting jongeren en starters	I	A
Realiseren CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) in 2016	I	A
Vormgeven Programma Duurzaamheid	S	A
Subsidieregeling woningisolatie (co-financiering met provincie)	I	A
Programma Samenleven		
Sportcomplex Calluna (renovatie / nieuwbouw)	S	A
Wonen met zorg	I	A
Vorbereidingskosten omvorming peuterspeelzaalwerk naar peuteromvang per 1 januari 2018	I	A
Frictiekosten vormgeven andere uitvoering integrale jeugdgezondheidszorg per 1 januari 2017	I	A
Uitvoering taken OGZ bij GGD NOG	S	A
Openeinderegelingen Jeugd en Wmo	S	R
Uitvoering Participatiewet	S	R
Programma Bestuur & Dienstverlening		
Huis van Bestuur en Cultuur	S	A
Gemeentehuis: Het Nieuwe Werken (2e fase)	S	A
Wijziging / verruiming belastinggebied gemeenten (inclusief wegvallen Precariobelasting)	S	R
Algemene uitkering gemeentefonds	S	R
BBV-vernieuwing 2016	S	R
Organisatieontwikkeling / personele zaken	I / S	A
Software Lean P&C en Lange Termijn Agenda	S	A
Creëren budgettaire bufferruimte	S	A
Niet realiseren huidige taakstellingen in de begroting	S	R
Extra budgettaire gevolgen nieuw beleid Ermelo	S	A

3.3 Rapportage huidige taakstellingen in de begroting

In de aanbiedingsbrief van de Programmabegroting 2016-2019 (onderaan bladzijde 12) is vermeld dat Ermelo inmiddels een structureel bedrag ter grootte van € 8,6 mln. heeft bezuinigd. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Ombuigings- en bezuinigingstrajecten	Raad	Bedrag	Afgesloten in
A. Ombuigings- en bezuinigingstraject 2012-2015	23 juni 2011	€ 4,0 mln.	Kadernota 2013 / raad 11 juli 2013
B. Ombuigings- en bezuinigingstraject 2013-2014	11 juli 2013	€ 2,1 mln.	Rekening 2013 / raad 19 juni 2014
C. Kadernota 2014: dekkingsplan 2015	19 juni 2014	€ 1,0 mln.	Rekening 2014 / raad 2 en/of 9 juli 2015
D. Financiële Programmabegroting 2015-2018: dekkingsplan 2015	30 oktober 2014	€ 1,5 mln.	
Totaal ombuigings- en bezuinigingstrajecten		€ 8,6 mln.	

De in bovenstaande tabel genoemde dekkingsplannen 2015 uit de Kadernota 2014 en de Financiële Programmabegroting 2015-2018 zijn gebaseerd op het Coalitieakkoord 2014-2018.

Het al in de begroting verwerkte bezuinigingsbedrag ter grootte van € 8,6 mln. is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Bedrag (x € 1.000,00)
Welzijn / Onderwijs / SDV	-1.091 V
Onderhoud infrastructuur, ed	-738 V
Belastingopbrengsten	-1.069 V
Openbare orde en veiligheid	-158 V
Schrappen diverse stelposten	-2.027 V
Reserves en voorzieningen	-1.753 V
Bestuursorganen	-117 V
Bedrijfsvoering (€ 1.000.000,00 + € 260.000,00 + € 400.000,00)	-1.660 V
Diversen	-19 V
Totaal	-8.632 V

Dit betekent dat Ermelo inmiddels een structureel bedrag ter grootte van € 8,6 mln. heeft bezuinigd en in de begroting heeft verwerkt. Uitgaande van een jaaromzet in 2016 ter grootte van € 70 mln. betekent dit dat ongeveer 12,3% van de jaaromzet is bezuinigd. Van het totale bezuinigingsbedrag ter grootte van € 8,6 mln. moet nog € 0,2 mln. in 2016, oplopend tot € 0,4 mln. met ingang van 2019, daadwerkelijk gerealiseerd worden. Dit betreft de onderdelen Rapport Accommodatiebeleid en Bedrijfsvoering (in brede zin).

Naast bovengenoemde bezuinigingen is in de begroting nog een aantal taakstellende stelposten opgenomen, welke voortkomen uit de transities Sociaal Domein.

Indien deze bedragen niet gerealiseerd worden, leidt dat direct tot een nadeel in de begroting.

In bedragen (x € 1.000,00) zien deze nog te realiseren taakstellende stelposten er als volgt uit:

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
Rapport Accommodatiebeleid	-304 V	-304 V	-304 V	-304 V	-304 V
Bedrijfsvoering	-153 V	-191 V	-129 V	-129 V	-129 V
Transities Sociaal Domein	-2.234 V	-2.545 V	-2.738 V	-2.940 V	-2.940 V
Totaal nog te realiseren taakstellingen	-2.691 V	-3.040 V	-3.171 V	-3.373 V	-3.373 V

Toelichting op taakstelling Rapport Accommodatiebeleid

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
Rapport Accommodatiebeleid:					
<u>* Samenwerking peuterspeelzaalwerk en kinderopvang</u> Van invloed op de realisatie van deze taakstelling zijn de landelijke beslissingen over de herziening belastingstelsel en de kwaliteit van opvang. Het landelijk harmonisatietraject is uitgesteld naar 2018. Dit betekent gelijk dat de taakstelling eerst met ingang van 2018 gerealiseerd kan worden.	-25 V	-25 V	-25 V	-25 V	-25 V
<u>* Reductie locaties peuterspeelzaalwerk</u> Deze taakstelling maakte onderdeel uit van de onderwijshuisvesting Pretoriusplein en dan met name het onderdeel voorschoolse opvang. De realisatie is nog niet concreet in de begroting verwerkt. Dit zal gebeuren bij het opstellen van de Programmabegroting 2017-2010. Mogelijk dat de voortgang van het Huis van Bestuur en Cultuur nog van invloed is.	-12 V	-12 V	-12 V	-12 V	-12 V
<u>* Ondernemerschap Cultuur</u> Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. Het maakt onderdeel uit van het Huis van Bestuur en Cultuur. Ook de nieuwe Cultuurnota is hierbij van belang.	-25 V	-25 V	-25 V	-25 V	-25 V
<u>* Reductie oppervlakte bibliotheek</u> Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. Het maakt onderdeel uit van het Huis van Bestuur en Cultuur. Ook de huidige tijdelijke huisvesting speelt hierin mee.	-9 V	-9 V	-9 V	-9 V	-9 V
<u>* Huursubsidie / lening bibliotheek</u> Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. Het maakt onderdeel uit van het Huis van Bestuur en Cultuur. Ook de huidige tijdelijke huisvesting speelt hierin mee.	-59 V	-59 V	-59 V	-59 V	-59 V
<u>* Afstoten Balverssportzaal</u> Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. Het toekomstscenario voor de Balverssportzaal is gekoppeld aan de ontwikkeling van het sportcomplex Calluna. Realisatie van deze taakstelling maakt daar onderdeel van uit.	-26 V	-26 V	-26 V	-26 V	-26 V
<u>* Ondernemerschap binnensport</u> Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. De genoemde indicatieve maatregel komt voort uit de maatschappelijke optimalisering. Dit proces is reeds ingezet om de lasten te verlagen en de baten te verhogen. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2017-2020 zullen alle ramingen van de exploitatie lasten en -baten van het zwembad/sporthal opnieuw beoordeeld worden.	-25 V	-25 V	-25 V	-25 V	-25 V
<u>* Maatschappelijk ondernemerschap zwembad Calluna</u> Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. Door bijvoorbeeld een verbetering in het onderhoud en het terugdringen van de energielasten is deze taakstelling voor 2017 realiseerbaar. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2017-2020 zullen alle ramingen van de exploitatie lasten en -baten van het zwembad opnieuw beoordeeld worden.	-40 V	-40 V	-40 V	-40 V	-40 V
<u>* Herdefinitie rollen en taken buitensport</u> De grootste investeringen vanuit het Sportbeleid zijn op de buitensportcomplexen nagenoeg uitgevoerd. Bij het opstellen van het nieuwe MeerjarenOnderhoudsPlan buitensportaccommodaties zal een andere wijze van financiering voorgesteld worden om zo de zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid van de verenigingen te vergroten. Daarmee zal naar verwachting deze taakstelling gerealiseerd kunnen worden. Verder is van belang het PID Beheer en exploitatie sportaccommodaties dat naar verwachting per 1 januari 2018 operationeel zal worden.	-13 V	-13 V	-13 V	-13 V	-13 V

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
<p><u>* Afstoten De Leemkuul</u></p> <p>Deze taakstelling betreft het wegvallen van de exploitatiekosten van het gebouw De Leemkuul. De realisatie is afhankelijk van het daadwerkelijk sluiten van De Leemkuul en de ontwikkeling van het gebied.</p>	-18 V	-18 V	-18 V	-18 V	-18 V
<p><u>* Afstoten 't Palet</u></p> <p>Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. Deze realisatie maakt onderdeel uit van het Huis van Bestuur en Cultuur.</p>	-12 V	-12 V	-12 V	-12 V	-12 V
<p><u>* Verhoging huurtarieven binnensport</u></p> <p>Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. In de afgelopen jaren zijn de tariefsverhogingen in een tweejaarlijks ritme gebeurd. Dat houdt in dat in 2016 de tarieven voor het gebruik van de sporthallen (ook de Balverszaal en Triade) worden verhoogd. Deze tariefsverhoging is gekoppeld aan het onderwijs- en sportseizoen, namelijk van 1 augustus tot 31 juli. De tariefsverhoging per augustus 2016 moet nog geconcretiseerd worden en in de begroting concreet verwerkt.</p>	-10 V	-10 V	-10 V	-10 V	-10 V
<p><u>* Verhoging tarieven zwembad Calluna</u></p> <p>Deze taakstelling moet eerst met ingang van 2017 gerealiseerd worden. De tarieven van de toegangsprijzen voor het gebruik van het zwembad worden 2-jaarlijks verhoogd. Deze taakstelling in de begroting betreft de tariefsverhoging per augustus 2016. Deze moeten nog geconcretiseerd worden en in de begroting concreet verwerkt. Een tariefsverhoging is echter geen garantie op succes voor het behalen van de taakstelling. Het hangt mede af van het aantal recreatieve bezoekers.</p>	-20 V	-20 V	-20 V	-20 V	-20 V
<p><u>* Verhoging huurtarieven buitensport</u></p> <p>De verhoging van de tarieven voor het gebruik door de buitensportverenigingen gaat per sportseizoen. De gevolgen van de tariefsverhoging per augustus 2016 moeten nog geconcretiseerd worden en in de begroting concreet verwerkt.</p>	-10 V	-10 V	-10 V	-10 V	-10 V
Totaal nog te realiseren taakstellingen Rapport Accommodatiebeleid	-304 V	-304 V	-304 V	-304 V	-304 V

Toelichting op taakstelling Bedrijfsvoering (in brede zin)

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
Bedrijfsvoering (in brede zin):	-153 V	-191 V	-129 V	-129 V	-129 V
Deze taakstelling betreft het restant uit het Coalitieakkoord 2014-2018 ter grootte van € 0,4 mln. De taakstellingen op de bedrijfsvoering bestaan uit meerdere onderdelen. In het eerste Ombuigings- en bezuinigingstraject 2012-2015 was een taakstelling opgenomen ter grootte van € 1 mln. Deze taakstelling is volledig gerealiseerd. In het tweede Ombuigings- en bezuinigingstraject 2013-2014 was geen taakstelling op de bedrijfsvoering opgenomen, maar is op eigen initiatief toch een bezuiniging van € 260.000,00 op de bedrijfsvoering gerealiseerd. Als derde onderdeel is in het Coalitieakkoord 2014-2018 een taakstelling op de bedrijfsvoering opgenomen van € 400.000,00. Deze taakstelling is inmiddels deels gerealiseerd. Feitelijk betekent dit, puur cijfermatig gezien, dat de opgelegde taakstelling bedroeg € 1.400.000,00 en dat in totaliteit thans is gerealiseerd € 1.531.000,00 (gemiddeld / structureel). Hiermee is ruimschoots voldaan aan de opdracht. Dit betekent dat het restant van de taakstelling thans afgeboekt kan worden. Handhaving van het restant en realisering hiervan is vrijwel onmogelijk zonder directe gevolgen voor de voortgang van projecten en activiteiten. Er wordt thans in alle gremia gesproken over de rol van de gemeente Ermelo als zijnde een "regiegemeente". Er wordt gewerkt aan de organisatie-ontwikkeling en het hiervoor benodigde Strategisch Personeels Plan. Deze veranderingen zullen leiden tot initiële transitiekosten en structurele kosten voor nieuwe functies, die thans nog niet in de organisatie aanwezig zijn. In de begroting zal een en ander nader aan de orde worden gesteld. Naast de hierboven genoemde taakstellingen op de bedrijfsvoering is er ook nog € 355.000,00 binnen Meerinzicht bezuinigd. Feitelijk is dit ook een bezuiniging op de Ermelose bedrijfsvoering.					
Totaal nog te realiseren taakstellingen Bedrijfsvoering (in brede zin)	-153 V	-191 V	-129 V	-129 V	-129 V

De gerealiseerde taakstelling op Bedrijfsvoering (in brede zin) ter grootte van € 1.531.000,00 is als volgt opgebouwd:

- 1 Vermindering formatie € 751.000,00.
- 2 Vermindering investeringen € 50.000,00.
- 3 Verlagen diverse bedrijfsvoeringsbudgetten derden € 475.000,00.
- 4 Verlagen stelposten personeel (loonmutaties, fuwa, promoties, ed) € 255.000,00.

Toelichting op taakstelling Transitie Sociaal Domein

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
<u>Zorg in natura (huishoudelijke hulp)</u> Dit betreft de korting door het Rijk op de algemene uitkering. Door middel van invoering kanteling en samenwerking met Harderwijk wordt een deel van deze korting gerealiseerd in 2015. Dit moet nog in de begroting voor de volgende jaren concreet verwerkt worden in de raming voor Huishoudelijke Hulp. Dit zal worden meegenomen bij het opstellen van de Programmabegroting 2017-2020. Dan zal ook duidelijk zijn hoe groot het restant van de taakstelling zal zijn.	-751 V	-751 V	-751 V	-751 V	-751 V
<u>Decentralisatie Participatiewet / WSW</u> Dit betreft de korting op de rijksuitkering in het kader van de transitie Participatiewet. Deze korting is in de begroting vertaald door opname van de taakstelling op de kosten van de WSW. Inmiddels is gekozen af te zien van verzelfstandiging van onderdelen van de huidige Sociale Werkvoorziening, wel bundeling. Daarnaast zullen de kosten vanwege natuurlijke uitstroom lager worden. Het budget krimpt parallel aan de uitstroom, geschat is 5%. Er bestaat een risico dat deze taakstelling niet gerealiseerd kan worden.	-608 V	-881 V	-1.082 V	-1.284 V	-1.284 V
<u>Transitie Jeugdbeleid</u> Door middel van een verandering in de werkwijze bij toegang tot jeugdhulp is de intentie dat de korting wordt gerealiseerd.	-485 V	-523 V	-515 V	-515 V	-515 V
<u>Transitie Wmo</u> Wij verwachten in 2016 met concrete voorstellen te komen ter realisatie van deze taakstelling.	-390 V	-390 V	-390 V	-390 V	-390 V
Totaal nog te realiseren taakstellingen Sociaal Domein	-2.234 V	-2.545 V	-2.738 V	-2.940 V	-2.940 V

3.4 Reservepositie

De reservepositie van Ermelo bestaat uit het totaal van alle reserves en voorzieningen. Ermelo kent een ruime reservepositie, opgebouwd uit algemene reserves, (beklemde) bestemmingsreserves en voorzieningen. Op een groot deel van de reserves en voorzieningen liggen claims. Deze zijn verwerkt in de Programmabegroting 2016-2019 (inclusief de Bestuursrapportages) en dus door de raad geautoriseerd. Een deel van de reserves is nog daadwerkelijk vrij besteedbaar.

De reservepositie ziet er thans als volgt uit:

Reservepositie gemeente Ermelo (bedragen x € 1 mln.)

Omschrijving	Stand conform Rekening 2015	Stand per 31 december 2020, inclusief alle claims	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	17,9	3,4	3,4
Algemene reserve (weerstandscapaciteit)	7,0	4,7	0
Reserve VEO	11,1	5,2	5,2
Reserve Programmabegroting 2016-2019	0	1,1	1,1
Beklemde bestemmingsreserves	0,1	6,1	0
Overige bestemmingsreserves	10,0	6,8	0
Voorzieningen	12,1	13,0	0
Totaal reservepositie	58,2	40,3	9,7

Dit betekent dat op basis van het financiële perspectief in deze Kadernota 2017 er nog een incidenteel bedrag ter grootte van € 9,7 mln vrij te besteden is.

In de Programmabegroting 2016-2019 spraken wij nog van een vrij te besteden bedrag ter grootte van € 8,5 mln. Deze toename komt met name door de (nieuwe) reserve Programmabegroting 2016-2019.

3.5 Ombuigingstraject 2015 / 2016 "op de plank"

Wij hebben met u op 19 maart 2015 informeel gesproken over een nieuw Ombuigingstraject 2015/2016. Doelstelling was om een ombuigingspakket ter grootte van € 1 mln. op de plank te hebben liggen voor het geval daar uit financieel oogpunt noodzaak voor ontstaat, dan wel er behoefte is aan financiële ruimte voor nieuw beleid of anderszins en secundair vanuit een gewijzigde visie op de rol/taak van de overheid. Vervolgens heeft u hierover een afzonderlijk raadsvoorstel ontvangen, met de titel "Ombuigingen". Op 28 mei 2015 heeft u ingestemd met de aangegeven prioritering voor onderzoek naar aanvullende ombuigingen ten behoeve van de Programmabegroting 2016-2019 en besloten de aangegeven onderwerpen op te nemen bij de relevante speerpunten in de Kadernota 2016. Vervolgens zijn de twaalf genoemde onderwerpen opgenomen in de Kadernota 2016. In de Programmabegroting 2016-2019 is de eerste rapportage opgenomen. In deze Kadernota 2017 vindt u de tweede rapportage.

Het ombuigingstraject 2015 / 2016 bestaat uit een twaalfal onderwerpen. Hiervan is er inmiddels een zestal afgedaan. De budgettaire gevolgen hiervan zijn inmiddels in de begroting verwerkt. Doelstelling was om een ombuigingsbedrag ter grootte van € 1 mln op de plank te hebben liggen. Hiervan is inmiddels € 584.000,00 gerealiseerd en verwerkt in de Programmabegroting 2016-2019. Dit betekent dat de overige onderwerpen nog een bedrag van € 416.000,00 zouden moeten opleveren. De concrete ombuigingsvoorstellen van deze onderwerpen moeten nog uitgedacht worden. Mede omdat deze onderwerpen een overlap hebben met eerdere bezuinigingstaakstellingen (bijvoorbeeld ten aanzien van sport en cultuur) is het thans niet zeker dat wij de volledige € 1 mln kunnen realiseren.

De volgende onderwerpen maken onderdeel uit van het Ombuigingstraject 2015 / 2016:

1. Sport.

Vanuit een (nieuwe) integrale visie op sport en sportieve recreatie, gelieerd aan de thema's welzijn, zorg en economie, wordt in 2015 / 2016 onderzocht hoe sport als activiteit en in zelfbeheer / zelfredzaamheid kan bijdragen aan de Ermelose samenleving, waarin de rol van de overheid aanmerkelijk is teruggedrongen. Een en ander wordt eveneens bezien in de regionale context. De kennis en kunde van de belanghebbenden wordt hierbij vanaf het begin betrokken.

Voortgang:

Inmiddels is u ter vaststelling aangeboden het PID Sportvisie 2016-2020. Na de vaststelling volgt halverwege mei 2016 een Sportcafé waarin met de externe betrokkenen over de ideeën zal worden gesproken. De planning is om voor de zomer 2016 de Sportvisie 2016-2020 gereed te hebben. Hieraan gekoppeld volgt een Uitvoeringsagenda. Daarnaast hebben wij op 8 maart 2016 vastgesteld het PID Beheer en Exploitatie Sportaccommodaties. Dit heeft tot doel om, in afstemming met de nieuwe Sportvisie 2016-2020, advies te geven over een toekomstbestendig beheer en exploitatie van de sportaccommodaties in Ermelo. U bent hierover door middel van een raadsbrief dd 8 maart 2016 geïnformeerd.

2. Welzijn, Cultuur en Maatschappelijke instellingen.

Vanuit een (nieuwe) integrale visie op de thema's welzijn, cultuur en rol maatschappelijke instellingen en mede op basis van het accommodatierapport, wordt onderzocht in 2015 / 2016 welke activiteiten een relevante bijdrage kunnen leveren aan de Ermelose samenleving, waarin de rol van de overheid aanmerkelijk is teruggedrongen. De kennis en kunde van belanghebbenden wordt hierbij vanaf het begin betrokken.

Voortgang:

Momenteel wordt ambtelijk gewerkt aan de vervaardiging van een Cultuurnota. Daarnaast verwijzen wij naar de toelichting op het onderwerp 1. Sport.

3. Subsidiebeleid.

Het subsidiebeleid wordt in principe gericht op het subsidiëren van activiteiten in plaats van het subsidiëren van accommodatiekosten. De houding ten aanzien van het verstrekken van (opstart)subsidies is kritisch. Er wordt gewaakt tegen subsidie-afhankelijkheid. Onderzoek in 2016.

Voortgang:

Dit wordt betrokken bij het Huis van Bestuur en Cultuur en de PID's inzake Sport. Er wordt gewerkt aan het afstoten van Het Palet, De Leemkuul en de Balverssportzaal. Daarnaast is gerealiseerd de huisvesting van de bibliotheek en de Stichting Welzijn Ermelo, met beide gevolgen voor de huisvesting.

4. Deregulering en stroomlijnen processen.

Deze trajecten worden in de jaren 2015 tot en met 2019 met kracht doorgezet.

Voortgang:

Deregulering en stroomlijnen van processen maakt onderdeel uit van de processen en behoort tot het dagelijks werk.

5. Leerlingenvervoer.

Er wordt in 2017 / 2018 onderzocht in hoeverre bundeling met andere vervoersactiviteiten, mede in relatie tot basismobiliteit, mogelijk is. Dit kan pas vanaf 2017 in verband met de wetgeving rond de basismobiliteit.

Voortgang:

Het leerlingenvervoer maakt onderdeel uit van de Basismobiliteit regio Noord-Veluwe. De basismobiliteit moet 1 januari 2017 in de regio operationeel zijn. U bent hierover geïnformeerd door middel van de Raadsbrief Gemeenten regio Noord-Veluwe van de RNV dd januari 2016, welke besproken is in de commissie bestuur en middelen van 3 maart 2016.

6. Toeristen- en forensenbelasting.

Er wordt in 2015 onderzocht in hoeverre het mogelijk en wenselijk is deze belastingen, nadat voor meerdere jaren eenzelfde tarief heeft gegolden, al dan niet te verhogen. Het onderzoek richt zich zowel op de economische betekenis, als op de financiële betekenis. Hierbij wordt ook een regionale vergelijking gemaakt.

Voortgang:

Op 16 februari 2016 hebben wij besloten om het onderzoek naar de toeristen- en forensenbelasting voorlopig stil te leggen. Dit doordat landelijke ontwikkelingen (vernieuwing gemeentelijk belastinggebied) leiden tot mogelijke aanpassingen in de externe wet- en regelgeving op het gebied van de forensen- en toeristenbelasting waardoor de uitkomsten van het onderzoek over een half jaar al niet meer actueel kunnen zijn. Wij hebben u hierover met een raadsbrief dd 16 februari 2016 geïnformeerd.

7. Rioolheffing.

In 2015 wordt het voorstel over het Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP) ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Dit voorziet in versnelde groei naar kostendekkendheid, inclusief de btw-component en een gewijzigde dekkingsmethode, waardoor een extra budgettaire opbrengst gerealiseerd wordt, zonder dat de tarieven voor de inwoners stijgen. Dus zonder lastenverzwaring.

Voortgang:

Dit onderwerp is meegenomen in de Eerste Bestuursrapportage 2015 / Kadernota 2016. Het ZAP is op 2 juli 2015 door de raad vastgesteld. Het heeft tot een structureel voordeel ter grootte van € 498.000,00 geleid. Dit is verwerkt in de Programmabegroting 2016-2019. Hiermee is dit ombuigingsvoorstel afgedaan. Het ligt dus niet meer op de plank.

8. Precario rechten.

Op basis van het aantal op dit moment opgegeven strekkende meters is de opbrengstraming in positieve zin substantieel bijgesteld. Verdere bijstelling in positieve zin is afhankelijk van een gerechterlijke uitspraak die binnenkort wordt verwacht.

Voortgang:

In de Programmabegroting 2016-2019 is ook de onzekere opbrengst (elektriciteitsnetwerk) ter grootte van € 768.000,00 structureel in de ramingen opgenomen. Hiermee is dit ombuigingsvoorstel afgedaan. Het ligt dus niet meer op de plank.

9. Waggs.

Er wordt in 2015 onderzoek gedaan naar de mogelijkheden de subsidievoorwaarden aan te passen, gericht op afschaffing van nacalculatie.

Voortgang:

Op 30 juni 2015 hebben wij vastgesteld de Notitie Indexering subsidies. Hierin wordt een nieuwe indexeringssystematiek met ingang van 2016 geregeld, is bepaald hoe de jaarlijkse indexering berekend moet worden, wordt nacalculatie afgeschaft, wordt de huidige stelpost Waggs herberekend en omgebouwd naar een stelpost Indexering subsidies en is bepaald dat de subsidieplafonds voortaan gelijktijdig met de jaarlijkse programmabegroting worden vastgesteld.

Dit alles leidt tot een budgettair voordeel ter grootte van € 78.000,00 in 2016, oplopend naar € 86.000,00 in 2020. Dit voordeel is verwerkt in deze Programmabegroting 2016-2019. Hiermee is dit ombuigingsvoorstel afgedaan. Het ligt dus niet meer op de plank.

10. Regionale samenwerkingsverbanden.

Aandacht wordt in 2015 / 2016 gevraagd voor het feit dat de invloed van de gemeente door het grote aantal (grootschalige) samenwerkingsverbanden afneemt, ook ten aanzien van het uitgavenniveau van de samenwerkingsverbanden.

Voortgang:

De diverse begrotingen en jaarrekeningen worden kritisch beoordeeld. Begrotingen van regionale samenwerkingen worden voor een zienswijze aan de raad aangeboden. Daarnaast wordt de raad vier keer per jaar geïnformeerd over de actualiteiten rondom de regionale samenwerking per gemeenschappelijke regeling. Kortom, dit onderwerp heeft blijvend aandacht. De verwachting is dat dit onderwerp geen financiële bezuiniging op zal leveren. Hiermee is dit ombuigingsvoorstel afgedaan. Het ligt dus niet meer op de plank.

11. Gemeentelijke (niet-maatschappelijke) vastgoed.

De gemeente is kritisch in het handhaven en / of verwerven van gemeentelijk (maatschappelijk) vastgoed en stoot dit waar mogelijk en verantwoord af. Onderzoek in 2016 / 2017.

Voortgang:

Steeds wordt er nu bij het handhaven en/of verwerven van vastgoed kritisch gekeken naar de diverse mogelijkheden. Waar mogelijk en wenselijk wordt vastgoed afgestoten. Inmiddels is ambtelijk gestart met het project Professionalisering vastgoed.

12. Verbonden partijen.

In 2015 onderzoeken in hoeverre de informatie voor de raad nog meer verbeterd kan worden in de begroting.

Voortgang:

In de Programmabegroting 2016-2019 is al gemeld dat de informatie in de paragraaf Verbonden partijen in de Programmabegroting 2016-2019 is verbeterd. Daarnaast wordt de raad vier keer per jaar geïnformeerd over de actualiteiten rondom de regionale samenwerking per gemeenschappelijke regeling. Het levert geen budgettaire voordelen op. Hiermee is dit ombuigingsvoorstel afgedaan. Het ligt dus niet meer op de plank.

4. FINANCIEEL-TECHNISCHE UITGANGSPUNTEN PROGRAMMABEGROTING 2017-2020

4.1 Inleiding

Met het jaarlijks vaststellen van de kadernota worden de voorbereidende werkzaamheden voor de nieuw op te stellen programmabegroting opgestart. De kadernota geeft dan de uitgangspunten weer waar binnen de nieuwe programmabegroting in de maanden daarna wordt opgesteld. De raad stelt bij de vaststelling van de kadernota de kaders voor de nieuwe programmabegroting vast. De kaderstelling bestaat allereerst uit een inventarisatie van de uitvoeringsplannen voor 2017 bij de programma's en speerpunten. Ten tweede bestaat de kaderstelling uit een eerste indicatie van het financiële perspectief voor de jaren 2017 en verder. Ten derde is het voor het opstellen van de Programmabegroting 2017-2020 noodzakelijk om vooraf een aantal percentages en aannames vast te stellen. Dit zijn de financieel-technische uitgangspunten. Deze zijn verwoord in dit hoofdstuk van deze Kadernota 2017.

In de Kadernota 2016 hebben wij aangekondigd dat er een onderzoek uitgevoerd zou worden naar de werkwijze van de stelpost Loonmutaties, de stelpost Prijsmutaties, de stelpost Indexering subsidies en de stelpost Volumeontwikkelingen. Daarbij zou tevens bekeken worden of het noodzakelijk is een stelpost Loon- en prijsontwikkelingen Verbonden partijen in het leven te roepen. Ten slotte zou de dekking van deze stelposten, uit de stelpost Nominale ontwikkelingen algemene uitkering en de inflatiecorrectie algemene belastingen, in de jaarlijkse kadernota tegen het licht worden gehouden.

Dit onderzoek is inmiddels afgerond. Vervaardigd is een Notitie Onderzoek stelposten indexatie. Deze notitie is door ons op 8 maart 2016 vastgesteld. Hij is voor de raad ter inzage gelegd bij deze Kadernota 2017.

De uitkomsten van deze notitie zijn verwerkt in dit hoofdstuk van de Kadernota 2017.

De financieel-technische uitgangspunten bestaan uit de volgende onderdelen:

- Loonontwikkelingen;
- Prijsontwikkelingen;
- Ontwikkelingen indexatie subsidies;
- Ontwikkelingen indexatie Gemeenschappelijke regelingen;
- Volumeontwikkelingen;
- Lastendrukontwikkelingen;
- Rente-ontwikkelingen;
- Ontwikkelingen Grondbeleid;
- Actualiteitswaarde Beleidsnota's Financiële Verordening.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt aan elke ontwikkeling kort aandacht besteed. Vervolgens worden zij, na vaststelling van deze Kadernota 2017, verwerkt in de Programmabegroting 2017-2020.

De budgettaire gevolgen van de financieel-technische uitgangspunten Programmabegroting 2017-2020 zien er als volgt uit:

Bedragen (x € 1.000,00)	Meerjarenbegroting 2017-2020				Doorkijk
	2017	2018	2019	2020	2021
Stelpost Loonmutaties 2017: CAO, premies, sociale lasten	248 N	248 N	248 N	248 N	248 N
Stelpost Loonmutaties: Fuwa, promoties, periodieken	20 N	40 N	60 N	80 N	100 N
Stelpost Prijsmutaties 2017	68 N	68 N	68 N	68 N	68 N
Stelpost Indexering subsidies 2017	34 N	34 N	34 N	34 N	34 N
Stelpost Indexering GR's	0	152 N	152 N	152 N	152 N
Stelpost Volumeontwikkelingen 2017	75 N	75 N	75 N	75 N	75 N
Dekking uit:					
Stelpost Nominale ontwikkelingen algemene uitkering 2017	-100 V	-100 V	-100 V	-100 V	-100 V
Dekking uit:					
Stelpost Fuwa, promoties, periodieken	-30 V	-50 V	-70 V	-90 V	-90 V
Dekking uit:					
Stelpost Indexering subsidies	-35 V	-70 V	-105 V	-140 V	-140 V
Dekking uit:					
Compensatie indexering belastingopbrengsten 2017:					
▪ OZB	-99	-99 V	-99 V	-99 V	-99 V
▪ Hondenbelasting	-3	-3 V	-3 V	-3 V	-3 V
▪ Toeristenbelasting	0	0	0	0	0
▪ Forensenbelasting	0	0	0	0	0
▪ Precariobelasting	0	0	0	0	0
▪ Rioolheffing	0	0	0	0	0
Totaal uitkomst financieel-technische uitgangspunten	178 N	295 N	260 N	225 N	245 N

Het totale nadeel wordt met name veroorzaakt door een tweetal zaken, te weten:

Allereerst de lage compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen voor 2017 binnen de algemene uitkering.

Ter vergelijking: De compensatie voor 2013 bedroeg € 535.000,00, voor 2014 € 386.000,00, voor 2015 € 287.000,00 en voor 2016 € 142.000,00. Voor 2017 slechts € 100.000,00. Mogelijk dat er in de meicirculaire 2016 nog aanvullende compensatie komt.

Ten tweede de verminderde omvang van de algemene belastingen, waarover de compensatie kan worden berekend.

Weggevalen zijn de rioolheffing (is al kostendekkend), de precariobelasting (conform brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 10 februari 2016) en de toeristen- en forensenbelasting (voor 2017 op een stijgingspercentage van 0 gezet).

4.2 Loonontwikkelingen

Algemene toelichting.

In de begroting van Ermelo worden de salariskosten geraamd in constante prijzen. Dit betekent dat er in de salarisramingen geen rekening wordt gehouden met nieuwe CAO-ontwikkelingen, wijzigingen van sociale lasten / pensioenpremies en functiewaardering / promoties / periodieken. Hiervoor moet echter wel budget in de begroting beschikbaar zijn. Ze zijn voor een individuele gemeente ook nauwelijks te beïnvloeden. De gevolgen van deze CAO-ontwikkelingen ed worden voor zo ver deze het eerste begrotingsjaar betreffen geraamd op de stelpost Loonmutaties. Voor de latere jaren zitten de gelden in de stelpost Nominale ontwikkelingen algemene uitkering, als zijnde de beschikbare compensatie uit het Gemeentefonds. De salarisramingen worden gebaseerd op het salarisspeil en het functieboek per 31 december van het voorafgaande begrotingsjaar.

Berekeningsmethodiek.

Op basis van de Notitie Onderzoek stelposten indexatie zal voor de berekening van de stelpost Loonmutaties zoveel mogelijk worden aangesloten bij de berekeningsmethode van Meerinzicht. Dit betekent dat deze stelpost (onderdeel CAO, sociale lasten, premies) voor Ermelo wordt berekend aan de hand van het CPB-indexcijfer inzake de stijging van loonvoet overheid en loonvoet marktsector. Vervolgens wordt vergeleken met het percentage dat Meerinzicht in haar kadernota heeft bepaald. In principe vindt aansluiting bij het percentage van Meerinzicht plaats, maar er blijft enige ruimte om beargumenteerd af te wijken. Bijvoorbeeld als nieuwe CAO-ontwikkelingen hiertoe aanleiding geven. Zodra de werkelijke CAO bekend is en er duidelijkheid is over de sociale lasten en premies, zullen de salarisramingen bijgesteld worden en zal blijken of de stelpost Loonmutaties voldoende gevuld was. Daarnaast wordt voor het onderdeel functiewaardering, promoties en periodieken standaard een structureel en cumulatief bedrag ter grootte van € 20.000,00 geraamd.

Begroting 2017.

In de Kadernota 2017 van Meerinzicht is bepaald dat voor het jaar 2017 een loonkostenstijging wordt verwacht van 2,3%, gebaseerd op de publicatie van het CPB van september 2015. Er is thans geen aanleiding om van dit percentage af te wijken. Ermelo gaat dus ook uit van een percentage van 2,3 voor het begrotingsjaar 2017. Dit betekent dat de stelpost Loonmutaties 2017 bestaat uit 2,3% over de loonsom van € 10.771.000,00 = € 248.000,00, aangevuld met structureel en cumulatief € 20.000,00 voor functiewaardering, promoties en periodieken.

4.3 Prijsontwikkelingen

Algemene toelichting.

De kosten voor goederen en diensten in de begroting van Ermelo worden in constante prijzen geraamd. De budgetten, die aan prijsontwikkelingen onderhevig zijn, worden bij het opstellen van de begroting ook niet automatisch bijgesteld. Eerst wanneer blijkt, bijvoorbeeld bij het afsluiten of verlengen van contracten, dat bijstelling als gevolg van prijsstijgingen onontkoombaar is, wordt het desbetreffende budget bijgesteld. Dit kunnen dan prijsstijgingen zijn over meerdere jaren. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een begrotingspost 5 jaar niet geïndexeerd wordt en dan vervolgens in 1 keer alsnog geïndexeerd wordt voor de komende jaren. De dekking komt dan uit de stelpost Prijsmutaties. Deze werkwijze heeft een remmende werking op automatische budgetuitzettingen. Dit betekent wel dat er in de begroting een stelpost moet worden opgenomen voor mogelijke prijsontwikkelingen. In Ermelo wordt daartoe in het eerste begrotingsjaar een structurele stelpost Prijsmutaties geraamd. Deze stelpost wordt berekend over een gedeelte van de omzet. Immers niet elk budget is even prijsgevoelig en niet elk budget valt onder de noemer prijsontwikkelingen (bijvoorbeeld subsidies en salarissen).

Berekeningsmethodiek.

Op basis van de Notitie Onderzoek stelposten indexatie sluiten wij met ingang van het begrotingsjaar 2017 aan bij de berekeningsmethodiek van Meerinzicht. Meerinzicht bepaalt in haar kadernota jaarlijks het inflatiepercentage. Daarbij baseert Meerinzicht zich op publicaties van het CPB ten tijde van het vervaardigen van de kadernota van Meerinzicht (september). Er vindt geen nacalculatie plaats.

De stelpost Prijsmutaties van Ermelo wordt berekend over uitsluitend die begrotingsposten die onderhevig zijn aan indexatie met betrekking tot prijzen. Uit een analyse van de begroting blijkt dat dit de economische categorie 43 Goederen en diensten betreft, minus de onderdelen 43431 personele vergoedingen, product 650 Decentralisatie Wmo 2015, product Jeugdbeleid, lasten waar kostendekkende opbrengsten tegenover staan, grondexploitatiekosten en de kosten voor Centrumontwikkeling.

Begroting 2017.

Voor de berekening van de stelpost Prijsmutaties 2017 betekent bovenstaande dat er wordt uitgegaan van een inflatiepercentage van 1, te berekenen over een gecorrigeerde omzet ter grootte van € 6.799.000,00. Dit betekent dat een structurele stelpost ter grootte van € 68.000,00 wordt geraamd voor 2017.

Voor het inzetten van de stelpost Prijsmutaties 2017 geldt dat er terughoudendheid betracht zal worden.

4.4 Ontwikkelingen indexering subsidies

Algemene toelichting.

Jaarlijks worden de verstrekte subsidies geïndexeerd voor loon- en prijsontwikkelingen van de gesubsidieerde instellingen. Ter afdekking van deze indexering wordt in het eerste begrotingsjaar een structurele stelpost Indexering subsidies geraamd. Net als bij de prijsontwikkelingen worden in de begroting de desbetreffende budgetten niet jaarlijks automatisch aangepast aan eventuele loon- en prijsontwikkelingen. Eerst bij de vervaardiging van de programmabegroting worden de budgetten voor de subsidies bijgesteld en komt de dekking ten laste van de stelpost Indexering subsidies.

Berekeningsmethodiek.

Op basis van de Notitie Onderzoek stelposten indexatie wordt voor de berekening van de stelpost Indexering subsidies gehanteerd het BBP-indexcijfer, zoals dit gepubliceerd wordt door het Rijk in de meest recente meicirculaire Gemeentefonds. Vervolgens wordt onderscheid gemaakt tussen subsidies t/m € 10.000,00 en > € 10.000,00. De begrotingsposten subsidies tot en met € 10.000,00 worden niet geïndexeerd. Er vindt geen nacalculatie plaats.

Begroting 2017.

Het BBP-indexcijfer uit de Meicirculaire 2015 bedraagt 0,8%. Het bedrag waarover dit percentage wordt berekend bedraagt € 4.309.000,00. Dit betekent dat de stelpost Indexering subsidies 2017 € 34.000,00 zal bedragen.

4.5 Ontwikkelingen indexatie Gemeenschappelijke regelingen

Algemene toelichting.

Steeds meer taken worden uitgevoerd door gemeenschappelijke regelingen. Dit betekent dat er een verschuiving van de bijbehorende lasten plaatsvindt van taken in de eigen gemeentelijke begroting naar de begroting van de desbetreffende gemeenschappelijke regelingen. De lasten van gemeenschappelijke regelingen worden wettelijk gezien als verplichte uitgaven en moeten in de gemeentelijke begroting als bijdrage aan de GR geraamd worden. In de begroting van de GR's wordt een jaarlijkse indexatie van loon- en prijsontwikkelingen opgenomen. Dit leidt jaarlijks tot een hogere bijdrage van de gemeenten en dus tot een nadeel in de gemeentelijke begroting. Derhalve is het noodzakelijk om hiervoor een stelpost Indexatie gemeenschappelijke regelingen in de begroting op te nemen.

Berekeningsmethodiek.

Uit de Notitie Onderzoek stelposten indexatie blijkt dat er een analyse is uitgevoerd van de begrotingen van de GR's. Hieruit blijkt dat de verhouding loonkosten / materiële kosten is 63% / 37%. Vervolgens is bepaald dat het indexeringspercentage voor GR's als volgt wordt berekend: $(63\% \times \text{het percentage loonmutaties}) + (37\% \times \text{het percentage prijsmutaties}) = \text{percentage indexering GR's (afgerond op 0,1\%)}$.

Aangezien de indexatie voor het eerste begrotingsjaar reeds verwerkt is in de geraamde bijdrage aan de GR's, wordt de stelpost Indexatie GR's structureel geraamd voor het 2e begrotingsjaar. De verhouding van loonkosten / materiële kosten wordt steeds voor een periode van 4 jaar vastgesteld. Over 4 jaar wordt de analyse van de begrotingen van de GR's opnieuw uitgevoerd. De herziene verhouding wordt dan bij de eerstvolgende kadernota opnieuw vastgesteld.

Jaarlijks wordt bij de kadernota het gewogen indexcijfer berekend, op grond waarvan de stelpost Indexatie GR's berekend wordt. De grondslag voor de berekening van de stelpost betreft de jaarlijkse bijdrage van de gemeente Ermelo aan de uitvoeringskosten van de GR's.

Begroting 2017.

Het percentage voor de Begroting 2017-2020 bedraagt dan: $(63\% \times 2,3\% = 1,45\%) + (37\% \times 1\% = 0,37\%) = 1,82\%$, afgerond 1,8%.

Dit betekent dat de stelpost Indexering GR's 1,8% over € 8.431.000,00 is € 152.000,00 bedraagt.

4.6 Volumeontwikkelingen

Algemene toelichting.

Onder volumeontwikkelingen wordt verstaan autonome groei / krimp van aantallen, zoals toename van het aantal m² weg, groen, ouderen en gebruikers leerlingenvervoer.

Dit zijn met betrekking tot de budgettaire gevolgen in de programmabegroting nauwelijks te beïnvloeden ontwikkelingen. Deze moeten met voorrang budgettair vertaald worden, tenzij besloten wordt dat het wenselijk is het kwaliteitsniveau (de budgetnorm per eenheid) aan te passen. De raming van volumeontwikkelingen valt onder de noemer bestaand beleid. Net als bij de prijsontwikkelingen worden de volumeontwikkelingen niet direct op de desbetreffende budgetten geraamd, maar wordt in het eerste jaar een structurele stelpost Volumeontwikkelingen opgenomen. Dit betekent dat wij voor de Begroting 2017 een percentage moeten bepalen en dat dit afgezet moet worden tegen de gecorrigeerde omzet. Gesproken wordt over de gecorrigeerde omzet en niet de gehele jaaromzet van Ermelo. Immers niet alle budgetten zijn onderhevig aan volumeontwikkelingen (bijvoorbeeld reserveringen) en een aantal budgetten valt al onder de stelpost Loonmutaties en de stelpost Indexering subsidies. Door de stelpost Volumeontwikkelingen niet over de gehele omzet te nemen, wordt een dubbeltelling voorkomen.

Berekeningsmethodiek.

Op basis van de Notitie Onderzoek stelposten indexatie wordt voor de berekening van de stelpost Volumeontwikkelingen een standaard percentage gehanteerd van 0,5. Dit percentage wordt omgeslagen over een deel van de exploitatiekosten. Deze gecorrigeerde omzet bestaat uit de omzet kosten derden (prijsmutaties en de omzet gemeenschappelijke regelingen).

Begroting 2017.

Voor de raming van de stelpost Volumeontwikkelingen 2017 wordt het standaardpercentage van 0,5 gehanteerd over een gecorrigeerde omzet ter grootte van € 15 mln. Dit betekent dat de stelpost Volumeontwikkelingen 2017 € 75.000,00 zal bedragen.

Uitsluitend daar waar de volumeontwikkelingen onontkoombaar zijn, worden de desbetreffende budgetten aangepast.

Algemene toelichting.

Algemeen beleid van Ermelo is om terughoudend om te gaan met belastingstijgingen. Uit het jaarlijkse Coeloraapport (Atlas van de lokale lasten), uitgebracht door de Rijksuniversiteit Groningen, blijkt dat Ermelo tot de goedkoopste gemeenten van Nederland behoort. Wel is Ermelo sinds 2011 gezakt van een 9e plaats (nummer 1 is de goedkoopste gemeente) in 2011 naar een 48e plaats in 2015. Dit betreft het rangnummer van de netto-woonlasten. Jaarlijks wordt in de kadernota het (stijgings-)percentage voor het eerstvolgende begrotingsjaar bepaald. Daarbij wordt rekening gehouden met achterliggende beleidsnota's en specifiek genomen besluiten. Bovenstaande betekent dat thans voor de Begroting 2017 de percentages bepaald moeten worden. De stijging van de algemene belastingen is bestemd als dekkingsmiddel van alle loon- en prijsontwikkelingen binnen de gemeentelijke begroting.

Berekeningsmethodiek.

In de Notitie Onderzoek stelposten indexatie is de berekeningsmethodiek van de stijging van de (algemene) belastingen bepaald. Omdat deze indexatie van de belastingen dient ter gedeeltelijke dekking van zowel de prijs- als de loonstijgingen (van Ermelo en van de GR's) wordt het stijgingspercentage berekend op basis van een gewogen gemiddelde van de indexatie van de loonmutaties, de prijsmutaties, de indexatie subsidies en de indexatie GR's. In eerdere jaren werd uitsluitend de indexatie van de prijsmutaties gehanteerd. Dit dekt echter niet meer de gehele indexering van de lastenkant van de begroting. Daarnaast neemt de compensatie binnen de algemene uitkering jaarlijks af en is de omvang van de algemene belastingen waarover compensatie kan worden berekend afgenomen.

Begroting 2017.

Voor het begrotingsjaar 2017 zullen de volgende percentages aangehouden worden:

- Indexering 2017.
Op basis van het berekende gewogen gemiddelde van de indexatie van loonmutaties, prijsmutaties, subsidies en GR's bedraagt het stijgingspercentage voor 2017 1,7%.
- Onroerende Zaak Belasting.
De OZB wordt in 2017 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,7%.
Thans geldt in Ermelo de algemene beleidsregel dat bij de jaarlijkse vaststelling van de WOZ-waarde het uitgangspunt is dat de OZB-opbrengst in totaliteit geen wijziging ondergaat als gevolg van waardefluctuaties, niet zijnde areaal-uitbreiding. In 2017 wordt deze beleidsregel ook gehanteerd.
- Hondenbelasting.
De hondenbelasting wordt in 2017 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,7%.
- Afvalstoffenheffing.
De kosten van afvalinzameling zijn in 2017 volledig kostendekkend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de btw en met de stand van de voorziening Afvalstoffen.
- Rioolheffing.
De rioolheffing 2017 wordt gebaseerd op het ZAP. De rioolheffing is volledig kostendekkend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de btw en met de stand van de voorziening Egalisatie riolering.
- Toeristenbelasting.
In het ombuigings-/bezuinigingstraject en dus de Programmabegroting 2012-2015 is besloten om de toeristenbelasting in 2012 met 18% te verhogen. Deze verhoging geldt dan voor vier jaar, inclusief de jaarlijkse inflatiecorrectie. Bovenstaande betekent dat de tarieven toeristenbelasting eerst in het jaar 2016 weer verhoogd kunnen worden. Voor het begrotingsjaar 2016 is het stijgingspercentage op 0 gezet. Dit in afwachting van het onderzoek naar de toeristen- en forensenbelasting. Vanuit het gebied toerisme en recreatie zal een nieuwe visie op de toeristenbelasting worden geformuleerd. Deze notitie zal dan basis zijn voor de tarieven 2017 voor de toeristenbelasting en forensenbelasting. Dit onderzoek is in 2015 ook opgestart. Omdat minister Plasterk heeft aangekondigd in de loop van 2016 te komen met voorstellen inzake de verruiming van het gemeentelijke belastinggebied en omdat de verwachting is dat dit ook gevolgen zal hebben voor de toeristenbelasting, is dit onderzoek stop gezet. Het stijgingspercentage 2017 Toeristenbelasting wordt derhalve op 0 gezet.
- Forensenbelasting.
In het ombuigings-/bezuinigingstraject en dus de Programmabegroting 2012-2015 is besloten om de forensenbelasting in 2012 met 50% te verhogen. Deze verhoging geldt dan voor vijf jaar, inclusief de jaarlijkse inflatiecorrectie. Bovenstaande betekent dat de tarieven forensenbelasting eerst in het jaar 2017 weer verhoogd kunnen worden. Conform de toeristenbelasting geldt dat het onderzoek naar de toeristen- en forensenbelasting voorlopig is stopgezet. Het stijgingspercentage 2017 forensenbelasting wordt derhalve op 0 gezet.
- Precariobelasting op kabels en leidingen.
Op grond van de brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (de heer dr. R.H.A. Plasterk) van 10 februari 2016 wordt het stijgingspercentage 2017 op 0 gezet.

- Overige legestarieven.

De algemene lijn is volledige kostendekkendheid, tenzij nadrukkelijk anders is besloten. Voorbeelden van uitzonderingen op volledige kostendekkendheid zijn de marktgelden, de kapvergunningen, de gehandicaptenparkeerkaart en de collectevergunning voor ideële doelen. Deze lijn van volledige kostendekkendheid zal in 2017, tenzij nadrukkelijk anders is besloten, gehanteerd worden. Hierin zal ook worden meegenomen het onderzoek dat thans loopt naar de kostendekkendheid en onderbouwing van de legestarieven.

4.8 Rente-ontwikkelingen

Leidend voor de renteontwikkelingen 2017 is de nota Rentebelid 2012, welke op 15 december 2011 door de raad is vastgesteld. Op basis van deze rentenota moet een drietal rentepercentages in de jaarlijkse kadernota bepaald worden. Tevens is aangegeven hoe deze rentepercentages bepaald moeten worden. Dit betreft:

1. Rentevisie lange termijn bij het aantrekken van gelden.
  - a Het meest actuele rentepercentage van de benchmark BNG, uitgaande van het gemiddelde van de laatste tien jaren bij percentages gebaseerd op 10-jarige leningen.
  - b De rentevisie op basis van de verwachtingen van enkele grote banken voor het komende jaar, zoals gepubliceerd door Thésor.
  - c De rentepercentages bij het aangaan van een vaste geldlening bij de BNG.
  - d Een eigen inschatting van de renteontwikkeling voor de komende jaren.
2. Rentevisie korte termijn rente bij het aantrekken van gelden.
  - a Het meest actuele rentepercentage van de benchmark BNG, uitgaande van het 3 maand Euribor percentage.
  - b De rentevisie op basis van de verwachtingen van enkele grote banken voor het komende jaar, zoals gepubliceerd door Thésor, uitgaande van Euribor 3 maand, prognose over 12 maanden.
  - c Een eigen inschatting van de renteontwikkeling voor de komende jaren.
3. Rentevisie bij het uitzetten van gelden.
  - a De rentevisie van een aantal grote banken, waaronder de BNG.
  - b De rentevergoeding op lopende spaarrekeningen.
  - c De depositorente voor de lange termijn met verschillende looptijden, zoals 5, 7 en 10 jaar.
  - d De depositorente voor de korte termijn (korter dan 1 jaar).
  - e De rentepercentages zoals het Rijk hanteert bij schatkistbankieren (korte en lange termijn).
  - f Een eigen inschatting van de renteontwikkeling voor de komende jaren.

Begroting 2017.

De rentepercentages op zowel korte als lange termijn zijn momenteel (historisch gezien) zeer laag. De rente wordt onder aansturing van de Europese Centrale Bank laag gehouden, vanuit de filosofie dat hiermee de economie gestimuleerd wordt. Mede in relatie tot inflatie en deflatie. De algemene verwachting is dat als de economie verder gaat aantrekken ook de rentepercentages op de langere termijn zullen gaan stijgen. Voor 2017 verwachten wij dat de rentepercentages nog laag zullen blijven.

Ermelo heeft momenteel een leningenportefeuille met aangetrokken geldleningen, waarvoor de rentepercentages vast staan en waarvoor vervroegde aflossing tot nu toe niet in beeld was. Het gemiddelde van de rentepercentages op deze leningenportefeuille ligt net boven de 4%, wat in lijn ligt met onze interne rekenrente van 3,75% dat voor het lopende begrotingsjaar 2016 van toepassing is. Feitelijk wordt er momenteel enkel rente toerekend aan die producten waar een tarief tegenover staat, zoals riolering, afvalstoffen, markt en begraafplaats.

Na verzameling van alle hierboven genoemde rentepercentages en een eigen inschatting van de renteontwikkelingen en de gemiddelde rentehoogte van de lopende leningenportefeuille zijn wij tot de conclusie gekomen dat de rentepercentages over 2016 ook voor de Programmabegroting 2017-2020 kunnen gelden.

Dit leidt tot de volgende rentepercentages:

- 1 Rentevisie lange termijn rente bij het aantrekken van gelden:
Het huidige rentepercentage, zijnde 3,75%, te blijven hanteren in 2017.
- 2 Rentevisie korte termijn rente bij aantrekken van gelden:
Het huidige rentepercentage, zijnde 1%, te blijven hanteren.
- 3 Rentevisie bij het uitzetten van gelden:
Voor lopende beleggingscontracten wordt in 2017 het per contract geldende rentepercentage gehanteerd. Voor beleggingen door middel van schatkistbankieren wordt een rentepercentage van 0 in 2017 gehanteerd. Voor overige beleggingen wordt in 2017 een rentepercentage van 0 gehanteerd. Voor het uitlenen van gelden wordt een marktconform tarief gehanteerd.
- 4 Voor zover niet nadrukkelijk anders besloten geldt dat intern voor nieuwe investeringen wordt uitgegaan van een rentepercentage van 0, zolang Ermelo een positieve liquiditeitspositie heeft en geld heeft uitstaan onder het schatkistbankieren.

4.9 Ontwikkelingen Grondbeleid

Leidend is de nota Grondbeleid, welke op 7 oktober 2010 door de raad is vastgesteld. In deze nota is aangegeven dat in de jaarlijkse kadernota met betrekking tot een vijftal punten voorstellen moeten worden gedaan. Dit betreft de punten:

- 1 Bepalen van het rentepercentage voor de grondexploitatie.
- 2 Bepalen van de disconteringsvoet.
- 3 Bepalen van het percentage voor kostenstijging.
- 4 Bepalen van een percentage voor opbrengststijgingen.
- 5 Bepalen van het rekestarief voor ambtelijke (plan)kosten in de exploitatieopzetten.

De in december 2011 vastgestelde nota Rentebelid 2012 gaat ook in op de bepaling van de bovengenoemde percentages.

In deze Kadernota 2017 moeten derhalve de bovengenoemde percentages en tarieven voor 2017 worden bepaald.

1. Bepalen van het rentepercentage voor de grondexploitatie.

Op basis van de 'Notitie Grondexploitaties 2016' moet de toegestane toe te rekenen rente aan bouwgrond in exploitatie (BIE) worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen. Het is niet toegestaan om rente over het eigen vermogen toe te rekenen aan BIE.

Het over het vreemd vermogen te hanteren rentepercentage moet als volgt worden bepaald: het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen, indien geen sprake is van projectfinanciering.

Het gemiddelde rentepercentage op de langlopende leningen bedraagt 4,24375%. De verhouding vreemd vermogen (VV) / totaal vermogen (TV) bedraagt op basis van de jaarrekening 2015 0,4466.

De rente die derhalve aan de grondexploitatie mag worden doorberekend is: 1,895%, afgerond 1,9 %.

2. Bepalen van de disconteringsvoet.

Op basis van de 'Notitie Grondexploitaties 2016' wordt de disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone.

Op het moment van het verschijnen van deze notitie bedraagt dit streefpercentage maximaal 2%. De disconteringsvoet die gemeenten vanaf 2016 moeten hanteren in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties bedraagt derhalve 2%. Wanneer het toekomstperspectief van de ECB wordt bijgesteld, dan zal dit aanleiding vormen voor de Commissie BBV om deze stellige uitspraak opnieuw te bezien.

3. Bepalen van het percentage voor kostenstijgingen.

Dit percentage is van belang bij de dynamische eindwaardeberekeningen in de exploitatieopzetten Grondexploitatie. De nota Grondbeleid geeft niet aan hoe dit percentage berekend moet worden. Omdat het hierbij met name gaat om kosten van bouw- en woonrijpmaken baseren wij dit percentage al een aantal jaren op het CBS prijsindexcijfer voor grond-, weg- en waterbouw. Op basis van de ontwikkelingen van deze index wordt een inschatting gemaakt voor de toekomstige kostenstijging. Op basis van de prognose uit de notitie 'Outlook grondexploitaties 2016' van Metafoor Ruimtelijke Ontwikkeling wordt het percentage voor 2017 en verder bepaald op 2%.

4. Bepalen van een percentage voor opbrengststijging.

Ook dit percentage is benodigd voor de dynamische eindwaardeberekeningen in de exploitatieopzetten Grondexploitatie. Dit percentage wordt met name gebruikt om de geraamde grondopbrengsten te indexeren. Wij moeten dit percentage naar eigen inzicht bepalen. Er worden twee percentages vastgesteld, te weten voor woningbouw en voor bedrijven.

Woningbouw.

Afgelopen jaren is een percentage van 0% gehanteerd voor de indexering op het onderdeel woningbouw. Voor 2017 en verder wordt op basis van de notitie 'Outlook grondexploitaties 2016' het percentage vastgesteld op 1,5%.

Bedrijfsterrein.

Afgelopen jaren is een percentage van 0% gehanteerd voor de indexering op het onderdeel bedrijfsterrein. Voor 2017 en verder wordt op basis van de notitie 'Outlook grondexploitaties 2016' het percentage vastgesteld op 1,5%.

5. Bepalen van het rekestarief voor ambtelijke (plan)kosten in de exploitatieopzetten.

Voor de bepaling van de planontwikkelingskosten wordt in eerste instantie gerekend door een percentage over de kosten bouw- en woonrijpmaken te nemen. Deze methode wordt met name gehanteerd bij het rekenen in de initiatieffase. Bij vastgestelde exploitatieopzetten van complexen in uitvoering wordt in principe gerekend met een extern inhuurtarief. Hierdoor is het budgettair mogelijk binnen een exploitatieopzet nog de afweging tussen extern (inhuur)/intern (eigen mensen) te maken. Op het moment dat de keus gemaakt is dat een project intern, dus met eigen mensen, gedraaid wordt, gelden als rekestarieven de afdelingstarieven, zoals die bij de begroting vastgesteld worden.

Voor het 2017 blijft het tarief voor externe inhuur op het huidige niveau van € 125,00.

4.10 Actualiteitswaarde beleidsnotities Financiële Verordening

Op 17 december 2015 heeft de raad de Financiële verordening gemeente Ermelo vastgesteld. In deze verordening staat dat met betrekking tot een aantal financiële beleidsnota's jaarlijks in de kadernota de actualiteit van de genoemde beleidsnota's moet worden getoetst. Het betreft:

Beleidsnota	Fin. verordening	Laatste actualisatie	Toetsing
1. Nota Activerings- en afschrijvingsbeleid 2015 gemeente Ermelo	artikel 11	Oorspronkelijk: Raad 26 maart 2015	Wijziging is niet nodig
2. Nota Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo	artikel 12	Oorspronkelijk: Raad 28 februari 2013 Bijgesteld: Raad 11 juli 2013 (Kadernota 2013)	Wijziging is niet nodig
3. Nota Rentebeleid gemeente Ermelo 2012	artikel 13	Oorspronkelijk: Raad 15 december 2011 Bijgesteld: Raad 9 juli 2015 (Kadernota 2016)	Wijziging als gevolg van: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Notitie Grondexploitatie commissie BBV ▪ Houdbaarheidsdatum nota
4. Nota Grondbeleid	artikel 16-2	Oorspronkelijk: Raad 7 oktober 2010	Wijziging als gevolg van houdbaarheidsdatum nota
5. Legesverordening	artikel 16-3	Raad 17 december 2015	Onderzoek naar berekenningsmethodiek en kostendekkendheid
6. Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Ermelo	artikel 14	Oorspronkelijk: Raad 6 maart 2008 Bijgesteld: Raad 11 juli 2013 (Kadernota 2013)	Wijziging als gevolg van houdbaarheidsdatum nota

3. Nota Rentebeleid gemeente Ermelo.

Naar verwachting komt de Commissie BBV in 2016 met een definitieve Notitie Grondexploitatie. Dit zal gevolgen hebben voor de rentetoekening aan grondexploitatiecomplexen en dus gevolgen hebben voor de Nota Rentebeleid Ermelo. Daarnaast is deze nota oorspronkelijk op 15 december 2011 door de raad vastgesteld. Met betrekking tot de houdbaarheidsdatum van deze nota geldt dat de algemene regel is dat een beleidsnota na ongeveer vijf jaar herzien moet worden. Streven is de nota Rentebeleid gemeente Ermelo in 2017 volledig te actualiseren.

4. Nota Grondbeleid.

Deze nota is oorspronkelijk op 7 oktober 2010 door de raad vastgesteld. Met betrekking tot de houdbaarheidsdatum van deze nota geldt dat de algemene regel is dat een beleidsnota na ongeveer vijf jaar herzien moet worden. Streven is de nota Grondbeleid in 2016 volledig te actualiseren.

5. Legesverordening.

Aan de raad is toegezegd dat in 2016 een onderzoek plaats zal vinden naar de berekeningsmethodiek, onderbouwing en kostendekkendheid van de legestarieven. Dit onderzoek is inmiddels gestart. De doelstelling is om door middel van dit onderzoek te komen tot een transparante onderbouwingssystematiek van de legestarieven en te komen tot duidelijkheid over de kostendekkendheid van de legestarieven, uitmondende in een actuele en onderbouwde Legesverordening 2017, welke op 10 november 2016 door de raad kan worden vastgesteld.

6. Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Ermelo.

Deze nota is oorspronkelijk op 6 maart 2008 door de raad vastgesteld en nadien op onderdelen geactualiseerd. Met betrekking tot de houdbaarheidsdatum van deze nota geldt dat de algemene regel is dat een beleidsnota na ongeveer vijf jaar herzien moet worden. Omdat Ermelo tussentijds de nota al op onderdelen steeds heeft geactualiseerd, kan de houdbaarheidsdatum enigszins verlengd worden. Streven is de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Ermelo in 2016 volledig te actualiseren.

BBV-vernieuwing.

In 2014 heeft een adviescommissie, onder leiding van Staf Depla, uitgebracht het rapport vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten. Nadien zijn de aanbevelingen uit het rapport verder onderzocht en uitgewerkt in voorstellen. In juni 2015 heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het rapport Hoofdlijnen vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) uitgebracht. Op 17 maart 2016 is het definitieve wijzigingsbesluit vernieuwing BBV geplaatst in het Staatsblad en daarmee definitief geworden. Het overgrote deel van de wijzigingen moeten gemeenten doorvoeren met ingang van de Programmabegroting 2017-2020. Dit zal leiden tot wijziging van de begrotings- en rekeningsopzet en van de financiële- en begrotingsadministratie. Inmiddels is ambtelijk een projectgroep BBV-vernieuwing aan de slag gegaan, waarin samen met de gemeenten Harderwijk en Zeewolde alle gevolgen van de wetswijziging in beeld zullen worden gebracht.